

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

JOUTSENMERKIN
MYÖNTÄMISPERUSTEIDEN
KARTOITUS HOTELLI HELKASSA

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Tekniikan ala
Ympäristötekniikka
Ympäristötekniikka
Opinnäytetyö
Kevät 2012
Iina Kari

Lahden ammattikorkeakoulu
Ympäristötekniologia

KARI, IINA:

Joutsenmerkin myöntämisperusteiden
kartoitus Hotelli Helkassa

Ympäristötekniikan opinnäytetyö, 72 sivua, 8 liitesivua

Kevät 2012

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa helsinkiläisen Hotelli Helkan ympäristöasioiden hallinnan nykytila Joutsenmerkin myöntämisperusteiden pohjalta. Kartoitustyön tavoitteena oli selvittää Helkan mahdollisuudet saavuttaa käyttöoikeus Joutsenmerkkiin ja laatia hotellille kehittämissuhteita ympäristöasioiden parantamiseksi. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoitustyöstä rajattiin pois Joutsenmerkin hakemuksen valmisteleminen. Opinnäytetyön viitekehyksenä on käytetty hotelleille ja retkeilymajoille laadittuja Joutsenmerkin myöntämisperusteita.

Joutsenmerkki on Pohjoismaiden virallinen ympäristömerkki, joka perustettiin vuonna 1989. Joutsenmerkin päätarkoituksena on toimia kestävä kehityksen mukaisesti ja lisätä tietoutta eri tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutuksista. Joutsenmerkin käyttöoikeutta voi hakea tuotteelle tai palvelulle, jonka tulee täyttää tiukat, puolueettomissa asiantuntijaryhmissä laaditut ympäristö-, laatu- ja turvallisuuskriteerit. Pohjoismaiden ympäristömerkki eli Joutsenmerkki on tuotteen tai palvelun ympäristömyötäisyydestä.

Hotellien ja retkeilymajojen myöntämisperusteet koostuvat pakollisista vaatimuksista, pistevaatimuksista sekä raja-arvoista. Majoitusliikkeiden kriteerivaatimukset koostuvat muun muassa energiankulutuksen, vedenkäytön, jätehuollon, kemiallisten tuotteiden sekä ympäristöystävällisten hankintojen ja palveluiden aihekkonaisuuksista. Joutsenmerkin kriteerivaatimusten selvittämiseksi kysymykset jaoteltiin Helkan työntekijöiden ammattiosaamisen mukaan. Myöntämisperusteiden kartoittamiseen järjestettiin tapaamisia hotellin työntekijöiden kanssa, keskusteltiin sähköpostin välityksellä kriteerivaatimuksista ja tehtiin selvitystyötä erilaisten dokumenttien, lomakkeiden ja internetpalveluiden avulla.

Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoituksessa selvisi, ettei Helkan nykyinen toiminta täytä Joutsenmerkin myöntämiskriteerejä. Hotelli Helkan suurimpana kulmakivenä Joutsenmerkin saavuttamiseen oli ympäristömerkittyjen kemiallisten tuotteiden vähäinen käyttö. Hotellin nykyisen ympäristötoiminnan kannalta myös energiankulutuksen vähentäminen vaatii kehittämistoimenpiteitä Joutsenmerkin myöntämisperusteiden näkökulmasta.

Avainsanat: Joutsenmerkki, ympäristömerkintä, vastuullinen liiketoiminta, ympäristövastuu

Lahti University of Applied Sciences

Degree Programme in Environmental Technology

KARI, IINA: Survey on meeting the requirements of
the Nordic Ecolabel at Hotel Helka

Bachelor's Thesis in Environmental Engineering, 72 pages, 8 pages of appendices

Spring 2012

ABSTRACT

The subject of this thesis was to carry out a survey on the current environmental management in Hotel Helka as determined by the requirements of the Nordic Ecolabel. The purpose of this survey was to examine the possibilities to achieve a licence to the Nordic Ecolabel and to prepare development proposals to improve the environmental matters of the hotel. This thesis concentrates on the survey of meeting the requirements of the Nordic Ecolabel, but the preparation of the application of the label is not included in this study. The framework of this survey was the criteria of the Nordic Ecolabel defined for hotels and youth hostels.

The Nordic Ecolabel is an official ecolabel in the Nordic countries founded in 1989. The main purpose of the label is to act in accordance with sustainable development, and to increase awareness of the environmental impact of different products and services. The licence of the Nordic Ecolabel can be applied for either a number of products or services both of which must fulfill the strict criteria set for environmental, quality and safety aspects. The predetermined criteria are assessed by an independent third party. The Nordic Ecolabel is a guarantee for the environmental friendliness of a single product or service.

The criteria for hotels and youth hostels consist of obligatory requirements, point score requirements and limit values. The requirements cover multiple questions from energy and water consumption, waste management, chemical products, ecolabelled purchases and services. In order to examine all the requirements, they were divided according to the occupational knowledge of the employees. The requirements were processed with the employees during meetings and via e-mail. In addition, different documents, forms and internet services were utilized in this survey.

As the result of this thesis, it was discovered that the current environmental management of the hotel does not meet the requirements of the Nordic Ecolabel. The main obstacle for achieving the licence to the label was the minimum usage of ecolabelled chemical products at Helka. The current environmental management at Helka also indicated that the reduction of energy consumption requires further development as far as the requirements of the Nordic Ecolabel are concerned.

Key words: Nordic Ecolabel, ecolabelling, corporate responsibility, environmental responsibility

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	YRITYSESITTELY	3
2.1	Hotelli Helkan ympäristötyö	4
2.2	Hotelli Helkan energiatehokkuussopimus	6
3	VASTUULLINEN LIKETOIMINTA	8
3.1	Ympäristövastuu ja ympäristöjohtaminen	10
3.2	Ympäristövastuu majoitusliiketoiminnassa	13
3.3	Vastuullinen matkailija	16
4	YMPÄRISTÖMERKINTÄ	20
4.1	Viralliset ympäristömerkit	21
4.2	Muut vastuullisuusmerkit	23
5	JOUTSENMERKKI	27
5.1	Käyttöoikeus Joutsenmerkkiin	28
5.2	Joutsenmerkitty hotelli	29
6	JOUTSENMERKIN KRITEERIEEN KARTOITUS HOTELLI HELKASSA	32
6.1	Raja-arvojen selvittäminen	36
6.2	Joutsenmerkin ympäristövaatimukset	39
6.2.1	Käyttö ja huolto	40
6.2.2	Hotellin tilat ja vastahankitut tuotteet	41
6.2.3	Vierashuoneet	42
6.2.4	Keittiö ja ruokasali	43
6.2.5	Hotellin ja ravintolan lisävaatimukset	44
6.2.6	Siivous ja pesu	44
6.2.7	Jätteet	45
6.2.8	Kuljetukset	46
6.2.9	Lisäpisteet ja lisävaatimukset	47
6.2.10	Ympäristöasioiden hallinta	48
7	KEHITTÄMISEHDOTUKSIA YMPÄRISTÖNÄKÖKOHTIEN PARANTAMISEKSI	50
7.1	Energiankulutus	51
7.2	Kemialliset tuotteet ja siivous	54

7.3	Hankinnat ja palvelut	55
7.4	Vierashuoneet ja jätehuolto	57
7.5	Helkan Keittiö	57
7.6	Vedenkulutus	58
7.7	Seuranta ja raportointi	59
8	YHTEENVETO	62
	LÄHTEET	66
	LIITE	73

1 JOHDANTO

Viimeisen vuosikymmenen aikana yritysmaailma on ottanut suuren askeleen kohti vastuullisempaa, kestävämpää ja ympäristöystävällisempää liiketoimintaa. Jatkuva puhe maailmanlaajuisista ympäristöongelmista, ilmastonmuutoksesta, ympäristön saastumisesta ja kasvihuonekaasupäästöjen lisääntymisestä on saanut yritykset huomioimaan ympäristön hyvinvoinnin toiminnassaan. Asiakkaiden ja muiden sidosryhmien vaatimukset pakottavat yrityksiä kiinnittämään yhä enemmän huomiota oman toimintansa aiheuttamiin ympäristövaikutuksiin. Avoin välittäminen ympäristöasioista on nykyisin osa yrityksen arvomaailmaa.

Vastuullisen liiketoiminnan harjoittaminen on yrityksille suuri haaste. Kestävään kehitykseen perustuva vastuullinen liiketoiminta tuo yrityksille oikein toteutettuna huomattavaa kilpailuetua. Vastuullisen liiketoiminnan avulla yrityksen on mahdollista sitouttaa vastuullisuuden kolme osa-aluetta, taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristöllinen, päivittäiseen perusosaamiseensa. Ympäristövastuullisessa yrityksessä ympäristöasioiden hallinta ja tietoisuus oman toiminnan aiheuttamista vaikutuksista ovat tiedostettu. Tämä luo myös raamit tehokkaalle ja jatkuvasti kehittyvälle ympäristöjohtamisen mallille.

Ympäristöjohtamisen tärkeänä tarkoituksena on tunnistaa yritykseen kohdistuvat ympäristönsuojelulliset tavoitteet yrityksen toiminnassa ja päätöksenteossa. Onnistuneesti toteutettu ympäristöjohtaminen ja ympäristöasioiden hallinta vaatii yritykseltä ympäristötoiminnan järjestelmällistä suunnittelua, tavoitteiden asettelua, ohjeistusta ja seurantaa sekä määrätietoista ja jatkuvaa parantamista. Ympäristöjohtamisen tavoitteena on edistää liiketoiminnan ympäristöasioita ja ottaa yrityskohtaiset ympäristönäkökohdat huomioon. Tehokkaan ympäristöjohtamisen avulla yrityksen on mahdollista vähentää haitallisia ympäristövaikutuksia ja säästää kustannuksissa.

Tässä opinnäytetyössä käsitellään majoitusliiketoiminnan ympäristöjohtamisen apuvälineinä toimivia ympäristömerkkejä, erityisesti Joutsenmerkkiä. Ympäristövastuullisen majoitusliiketoiminnan edesauttajina ja viestittäjinä toimivat Suomessa ja muualla Euroopassa viralliset ympäristömerkit eli Joutsenmerkki ja EU-Kukka. Ympäristömerkit perustuvat tuotteiden tai palveluiden ympäristövaikutus-

ten arviointiin sekä kestävän kehityksen ajatusmalliin. Virallisille ympäristömerkeille on laadittu tiukat, puolueettomissa asiantuntijatyöryhmissä todennetut arviointikriteerit. Ympäristömerkityt tuotteet tai palvelut kuormittavat ympäristöä vähemmän kuin muut vaihtoehdot, ovat laadukkaita ja kestäviä sekä lisäävät ympäristötietoutta kuluttajien keskuudessa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa helsinkiläisen Hotelli Helkan ympäristöasioiden hallinnan nykytila Joutsenmerkin myöntämisperusteiden pohjalta. Joutsenmerkittyjen majoitusliikkeiden määrä on ollut merkittävässä kasvussa 2000-luvulla, minkä takia Joutsenmerkin kartoitus nähtiin Helkassakin ajankohtaiseksi. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoitustyöstä rajattiin pois Joutsenmerkin hakemuksen valmisteleminen, joka olisi edellyttänyt dokumentaatioiden laatimista vaatimusten täyttymisestä.

Opinnäytetyön teoriaosassa käsitellään vastuullisen liiketoiminnan, ympäristö vastuun ja ympäristöjohtamisen pääperiaatteita, joiden tarkoitus on tutustuttaa lukija yhteiskuntavastuuseen sisältyviin näkökulmiin. Teoriaosassa syvennyttään tarkemmin myös majoitusliikkeiden ympäristö vastuuseen ja tarkastellaan vastuullisen matkailijan toimintaa maailmalla. Ympäristöjohtamiseen ja kestäväan matkailuun tiiviisti liittyvät ympäristömerkit tulevat lukijalle myös tutuiksi opinnäytetyön teoriaosassa. Tämän jälkeen toiminnallisessa osassa esitetään Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoitustyön eteneminen, tulokset ja käytetyt menetelmät. Lopuksi pohditaan kartoitustyön lopputulosta, analysoidaan myöntämisperusteiden toteutumista ja esitetään kehittämistoimenpiteitä Helkan ympäristötoiminnan parantamiseksi. Yhteenvedossa kerätään koko opinnäytetyöprosessi yhteen ja pohditaan työn onnistumista ja Helkan toimintaa jatkoa ajatellen.

2 YRITYSESITTELY

Hotelliyhtymä Oy:n omistama Hotelli Helka, jatkossa käytetään nimeä Hotelli Helka tai Helka, on vuonna 1969 perustettu yksityinen hotelli Helsingin Kampissa (kuva 1). Helka sijaitsee Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen (NNKY) omistamassa, arkkitehti Wivi Lönnin suunnittelemassa kiinteistössä Pohjoisella Rautatienkadulla Helsingin ydinkeskustan kupeessa. Helkassa on 150 hotellihuonetta ja hotellilla on kolme asiakkaille vuokrattavaa huoneistoa hotellin läheisyydessä. Hotellin huoneista 58 on yhden hengen huoneita, 63 kahden hengen huoneita ja 25 kahden hengen huoneita lisävuoteella. Hotellissa on myös neljä sviittiä, kaksi huonetta liikuntaesteisille, yksi varahuone sekä kaksi kokonaista kerrosta allergikoille sopivia huoneita. Helkan käyttöaste vuonna 2010 oli 69 prosenttia, ja hotellihuoneista käytetyimpiä olivat yhden hengen huoneet. Helkan pääasiallinen käyttäjäkunta on liikematkalaiset. (Ecompter 2010; Ekokompassi 2010; Virtanen 2011.)

KUVA 1. Hotelli Helka (Hotelli Helka 2012)

Hotellirakennuksessa on kolme kokoustilaa, joissa voidaan järjestää tilaisuuksia 10–60 hengen ryhmille. Kuudennessa kerroksessa sijaitsevassa takkahuoneen ja kokouskabinetin yhdistelmätilassa on poreammeellinen saunaosasto. 1920-luvulla rakennetussa kiinteistössä sijaitsevan Hotelli Helkan huoneet, yleiset tilat sekä ravintola uudistettiin vuonna 2006 suomalaista muotoilua, suunnittelua ja luontoa mukaillen. Uudistusremontin pääyhteistyökumppanina toimi Artek Oy ja suunnittelijana Sisustusarkkitehdit Gullstén & Inkinen. Hotellin yhteydessä on myös Ho-

tellyhtymä Oy:n omistama ravintola, Helkan Keittiö, jossa on asiakaspaikkoja 120 hengelle. Helkan Keittiön Á la Carte -lista on laadittu suomalaisia raaka-aineita ja ateriakokonaisuuksia kunnioittaen. Helkan Keittiö toimii iltaisin ja viikonloppuisin Á la Carte -ravintolana, arkipäivisin lounasravintolana ja aamuisin hotellin asiakkaiden aamiaispäikkana. Ravintolan liikevaihto vuonna 2010 oli 1,4 miljoonaa euroa. (Ekokompassi 2009; Helkan Keittiö 2011.)

Hotellyhtymä Oy omistaa myös Helkan aulassa sijaitsevan Helkan Baarin. Helkan Baari on 50-paikkainen seurustelualue, jossa voi nauttia suomalaisesta muotoilusta ja sisustuksesta kotimaisen juomavalikoiman siivellä. Helkan Baarin yhteydessä on myös sikarihuone tupakointia varten, muilta osin hotelli on täysin savuton. (Hotelli Helka 2011.)

Helkassa työskentelee tällä hetkellä noin 30 työntekijää. Hotellin toimitusjohtajana toimii Henry Laine ja hotellin ympäristöasioista vastaa restonomi (AMK) Eeva Liukkonen. Helkan Keittiön keittiöpäällikkönä toimii Jani Ruohonen ja ravintolapäällikön tehtävistä vastaa Anu Malvinen. Vuonna 2010 hotellin liikevaihto oli 3,2 miljoonaa euroa. (Liukkonen 2011a.) Helkassa tehdyn remontoinnin vaikutukset näkyvät niin liikevaihdossa kuin myös huonehinnoissa; tällä hetkellä hinnat ovat lähellä Helsingin kilpailevien hotellien keskimääräistä hintatasoa, kun ennen remonttia huoneista pyydettiin kymmenen euroa keskivertoa alemmaa hintaa (Virtanen 2011).

2.1 Hotelli Helkan ympäristötyö

Hotelli Helkan arvomaailmassa tärkeitä näkökulmia ovat kehittyminen, ihmisistä välittäminen, itsenäisyys ja pitkäjänteisyys. Helkan tulevaisuuden tavoitteena on parantaa jatkuvasti toimintaa myös ympäristöasioiden saralla. (Liukkonen 2011a; Liukkonen 2011e.) Helkan nousujohteinen ympäristötyö käynnistyi vuonna 2002, kun hotelli otti osaa Vihreä Hotelli -hankkeeseen. Hanke oli Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen organisoima vapaaehtoinen ympäristöasioiden kehitysprojekti pääkaupunkiseudun majoituspalveluille. Hankkeen tarkoituksena oli luoda raamit majoituspalveluiden ympäristöteille, jakaa ympäristötietoutta henkilöstölle ja parantaa hotellin omien ympäristötoimien seuranta ja arviointia. Vihreä Hotelli

-hanke toimi EMAS-selonteon kaltaisen ympäristökatselmoinnin tavoin. (Juopperi 2002.) Hotelli Helkalle myönnettiin Vihreä Hotelli -tunnus vuonna 2002.

Vihreä Hotelli -tunnuksen uusiminen määrätyn kolmen vuoden kuluttua jäi toteutumatta ympäristövastaavan vaihtumisen, vuoden 2006 remontin ja uusien ympäristöprojektien käynnistymisen takia. Vuoden 2008 jälkeen Hotelli Helka on ottanut osaa moniin ympäristöä käsitteleviin hankkeisiin nykyisen ympäristövastaavan Eeva Liukkosen johdolla. Tällä hetkellä hotellin mittavin projekti on Vihreä Hotelli -hankkeen korvannut Ekokompassi, joka on Helsingin kaupungin toteuttama kevennetty ympäristöohjelma pääkaupunkiseudun pk-yrityksille. Ekokompassin tavoitteena on luoda pysyvä toimintamalli pääkaupunkiseudun kaupunkien ja pk-yritysten väliseen vapaaehtoiseen ympäristöyhteistyöhön. Ekokompassihanketta rahoittavat Euroopan aluekehitysrahasto sekä Uudenmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän avulla Helka pystyy jatkuvasti parantamaan ympäristöasioitaan ja pienentämään ympäristövaikutuksiaan. Ekokompassi perustuu 16 kriteeriin, jotka hotellin on täytettävä saadakseen Ekokompassi-todistus. Kriteerit kohdistuvat muun muassa ympäristöjärjestelmän rakentamiseen, lainsäädäntöön, jätehuoltoon, energiankulutukseen, hankintoihin, kemikaaleihin sekä henkilökunnan kouluttamiseen. (Ekokompassi 2010; Liukkonen 2011d.)

Ekokompassia varten Helkassa on laadittu kahden vuoden mittainen ympäristöohjelma, jossa eri ympäristönäkökohdille, esimerkiksi energiankäytölle, kemikaaleille ja jätehuollolle, on määritetty toimenpiteet ja vastuuhenkilöt asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Jätehuollossa Hotelli Helkan jo aiemmin laadittu jätehuoltosuunnitelma on osa keittiön omavalvontaohjelmaa. Ekokompassia varten hotellin jätehuoltosuunnitelmaan on sisällytetty tavoitteita; sekajätteen määrää pyritään vähentämään ja ohjaamaan mahdollisuuksien mukaan energijakeeseen sekä hotellihuoneiden lajittelujärjestelmää kehitetään, jolloin asukkailla on mahdollisuus lajitella jätteet useampaan eri jakeeseen. Jätehuoltosuunnitelma päivitetään kerran vuodessa ja asetetut tavoitteet kartoitetaan samalla. (Ekokompassi 2010; Liukkonen 2011c.)

Hotellissa käytettävien kemikaalien määrä on laaja. Ekokompassissa määriteltyjen kriteerien mukaisesti hotelli on laatinut kemikaaliluettelon käyttämistään aineista.

Käytössä olevat kemikaalit pyritään myös vaihtamaan ympäristömerkittyihin vastaaviin aineisiin. Helkan Keittiössä ympäristötavoitteina on lisätä luomutuotteiden ja Reilun kaupan tuotteiden määrää entisestään sekä laajentaa ympäristömerkittyjen hankintojen määrää kulutustuotteiden osalta. Ekokompassi-kriteerien täyttymistä tarkastellaan vuosittain seurantaraportin avulla ja samalla laaditaan tavoitteet seuraavalle vuodelle. Ekokompassi-tunnustus on voimassa kolme vuotta kerrallaan. Hotellin ympäristövastaava Eeva Liukkonen on käynyt Ekokompassiin kuuluvan ympäristökoulutuksen vuonna 2009 ja tarvittaessa opastanut hotellin henkilökuntaa ympäristöasioissa kuusi kertaa vuodessa järjestettävillä kehityspäivillä. (Ekokompassi 2010; Liukkonen 2011c.)

Hotelli Helkalla on omilla internetsivuillaan Ecompter-hiilijalanjälkilaskuri, jolla asiakkaat voivat laskea oman hotellikäyttämisen aiheuttaman hiilijalanjäljen. Hiilijalanjälkilaskurissa on myös hyödyllistä tietoa hiilijalanjäljestä, ympäristökäyttämisen ja -työstä. Ecompter-laskuri perustuu tarkkoihin tietoihin Helkan toiminnasta; hotellin pinta-ala, käyttötiedot, kulutustiedot, pyykkimäärät, jätemäärät, jätteiden käsittely sekä ravintolan käyttö- ja kulutustiedot ovat kaikki laskurista saatavan hiililukeman takana. (Ecompter 2010.)

2.2 Hotelli Helkan energiatehokkuussopimus

Matkailu- ja ravintola-ala liittyi vuonna 2008 mukaan energiatehokkuusjärjestelmään, jonka tarkoituksena on tehostaa yrityksen energiankäyttöä. Hotelli Helka on solminut energiatehokkuussopimuksen Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n kanssa vuoteen 2016 asti. Energiatehokkuussopimuksella pyritään lisäämään energiatehokkuutta hotellissa ja samalla saavuttamaan kustannussäästöjä. Sopimuksessa Hotelli Helka on sitoutunut tehostamaan energiankäyttöään ja raportoi-
maan siitä vuosittain. Energiatehokkuussopimuksen myötä hotelli on asettanut tavoitteekseen vähentää energiankulutusta yhdeksän prosenttia vuoteen 2016 mennessä. Sopimusjärjestelmään kuuluu myös energiakatselmuksen suorittaminen yhteistyössä Motivan ja MaRa ry:n kanssa. (Liukkonen 2011d; Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry 2010.)

Hotelli Helkan energiakatselmusraportti laadittiin keväällä 2011. Raportissa on selvitetty hotellirakennuksen energiatalouden nykytilanne lämmön, sähkön ja ve-

den osalta. Energiakatselmuksessa on myös havainnollistettu, millä tavoin Helka pystyisi pienentämään kiinteistön lämmön-, sähkön- ja vedenkulutusta. Katselmuksessa ehdotetaan toimenpiteitä Helkan energiatalouden parantamiseksi ja selvitetään ehdotettujen energiansäästötoimenpiteiden vaikutusta ja kannattavuutta. (Energiankatselmusraportti 2011; Liukkonen 2011b.)

Syksyllä 2011 Helkassa päätettiin, mitä raportissa esitetyistä energiansäästötoimenpiteistä toteutetaan. Energiatehokkuuden parantamiseksi raportissa on esitetty useita toimenpide-ehdotuksia, joista muutama päätettiin toteuttaa. Vesijohtoverkoston painetasoa alennetaan, jolloin käyttöveden kulutusta saadaan pienennettyä noin kymmenellä prosentilla ja käyttöveden lämmitykseen kuluva energiaa noin viidellä prosentilla. Hotellin käytävien valaistus muutetaan liiketunnistimilla ohjattaviksi, jolloin käytävävalot eivät ole jatkuvasti päällä. Tämän ansiosta käytävien valaistusaika pienenee puolella. Harkintaan jäävillä toimenpiteillä pystyttäisiin myös pienentämään energiankulutusta, mutta kustannussyistä kaikkia energiansäästökeinoja ei toteuteta. Esimerkiksi hotellihuoneiden sähkökytkentöjen muuttaminen avainkorttiohjatuiksi olisi erittäin energiatehokas ja säästöjä tuova vaihtoehto. Tällöin hotellihuoneiden valaistus ja ilmastointi eivät kuluttaisi energiaa kaiken aikaa. Säästömahdollisuuksista huolimatta projekti vaatisi hotellilta suurta remonttia ja takaisinmaksuaika pidentyisi lähes 20 vuoteen. Katselmusraportti asettaa Helkalle myös tavoitteita energiatehokkuuden parantamiseksi vuoteen 2016 saakka. (Energiankatselmusraportti 2011; Liukkonen 2011b.) Energiakatselmusraportti ei sido hotellia tekemään muutoksia LVI- ja sähkötekniisiin ratkaisuihin, mutta raportti antaa ajankohtaisen kuvan kiinteistön tämänhetkisestä tilasta ja on avuksi Helkalle esimerkiksi seuraavan remontin yhteydessä.

3 VASTUULLINEN LIIKETOIMINTA

Vastuullisen liiketoiminnan käsite perustuu kestävän kehityksen määritelmään. Kestävä kehitys määriteltiin vuonna 1987 YK:n Ympäristön ja kehityksen maailmankomission eli Brundtlandin komission mukaan seuraavasti:

Kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti maapallon varantoja tulisi hallita ja käyttää siten, että se mahdollistaa nykyisten sukupolvien perustarpeiden tyydyttämisen vaarantamatta kuitenkaan tulevien sukupolvien mahdollisuuksia. Kestävä kehitys pitää vastuullisen liiketoiminnan tavoin sisällään taloudellisia, sosiaalisia ja ekologisia tavoitteita. (Linnanen, Markkanen & Ilmola 1997.)

Vastuullisen liiketoiminnan kolme ulottuvuutta eli yrityksen yhteiskuntavastuu on sisällytetty vapaaehtoisesti yrityksen jokapäiväiseen toimintaan ja vuorovaikutukseen sidosryhmien kanssa (Hemmi 2005, 116). Vastuullista liiketoimintaa harjoittava yritys hyötyy toiminnastaan monella tavalla. Vastuullisuus on kasvanut osaksi yritysten kilpailukykyä, joka rakentuu tyytyväisimmistä asiakkaista ja liikekumppaneista sekä parhaimmista työntekijöistä. Vastuullinen liiketoiminta parantaa huomattavasti myös yrityksen kannattavuutta ja kehittää yrityskuvaa. Vastuullisuus on osa yrityksen kokonaisvaltaista liiketoimintaosaamista, jossa vastuukysymykset huomioidaan yrityksen jokaisella osa-alueella. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2006a.) Vastuukysymysten integroiminen osaksi yrityksen strategiaa edellyttää sitoutumista johtoportaalta, osallistumista henkilökunnalta sekä selkää vastuiden tavoitteiden asettelua (Elinkeinoelämän keskusliitto 2006c).

Ympäristövastuun tärkeys yritysmaailmassa on noussut erittäin merkittäväksi tekijäksi yrityksen toiminnassa. Nykyisin ympäristövastuu voidaan nähdä myös yrityksen omana sidosryhmänä. Ympäristövastuullinen yritystoiminta pyrkii vähemmän luontoa ja ympäristöä kuormittavaan toimintaan turvatakseen ympäristön hyvinvoinnin, ehkäisemällä ilmastonmuutosta sekä huolehtimalla luonnon monimuotoisuudesta. (Hemmi 2005, 116.) Ympäristövastuuta ja ympäristöjohtamista käsitellään laajemmin luvussa 3.1.

Yrityksen sosiaalisessa vastuussa on lähtökohtaisesti kyse ihmisten yleisestä hyvinvoinnista ja ihmisoikeuksista. Sosiaalinen vastuu käsittää vastuullisen henkilöstöpolitiikan, tasa-arvon työntekijöiden keskuudessa, henkilöstön hyvinvoinnin,

työntekijöiden osaamisen ja koulutuksen, työntekijöiden riittävän terveyden sekä työturvallisuuden (Pajari 2010). Sosiaalisen vastuun tehtävistä lähes kaikki kohdat perustuvat YK:n julistamiin ihmisoikeusasetuksiin. Osa vastuun pääkohdista on yritykselle myös lakisääteisiä. (Ketola 2005, 40–41.)

Yrityksen sosiaalisen vastuun toteutumista ja periaatteiden noudattamista on vaikea arvioida, koska monilla yrityksillä on käytössään omia terveys- ja turvallisuusperiaatteita. Omat sosiaalisen vastuun periaatteet eivät noudata esimerkiksi sosiaalisen vastuun standardeja, kuten Social Accountability SA8000 -standardia tai GRI-yhteiskuntavastuuraportoinnin (Global Reporting Initiative) mukaista ohjeistusta. Myös yrityksen toimintojen tai tuotannon ulkoistaminen halpatyömaihin vaikeuttavat sosiaalisen vastuun toteutumisen valvontaa. (Ketola 2005, 40–41.)

Taloudellinen vastuu sisältää liiketoiminnan peruskäsitteet, kuten kannattavuuden, kilpailukyvyn ja yritystoiminnan tehokkuuden. Taloudellisen vastuun tärkeänä osana on myös yrityksen omistajien ja rahoittajien vaatimuksiin vastaaminen esimerkiksi tuotettavuuden osalta. Perusteellisesti ja vastuullisesti hoidettu taloudellinen suorituskyky mahdollistaa myös sosiaalisen ja ympäristövastuun tehokkaan hoidon. (Hemmi 2005, 114.) Toisaalta, yrityksen menestyksen kulmakivenä on näiden kolmen ulottuvuuden harmoninen tasapaino; yrityksen menestys riippuu myös hyvin hoidetusta henkilöstö- ja ympäristöpolitiikasta (Elinkeinoelämän keskusliitto 2006b).

Kannattavuuden ja kilpailukyvyn ylläpitämiseksi yritykset pyrkivät jatkuvasti tuottamaan toiminnallaan voittoa. Länsimaisille yrityksille taloudellinen vastuu onkin itsestään selvä tavoite, sillä nämä yritykset pitävät usein toimintansa pää-tarkoituksena voitto-osuuksien jakamisen tasaisin väliajoin. Voiton tuottamisen ohessa yritykset tavoittelevat myös oman pääoman arvon nousua ja lyhentävät vierasta pääomaa. Yrityksen taloudellisen vastuun piiriin kuuluu edellä mainittujen näkökohtien lisäksi ihmisten työllistäminen ja verojen maksaminen, jotka it-sessään tuottavat kehitystä ja hyvinvointia yhteiskunnalle. (Ketola 2005, 32.)

3.1 Ympäristövastuu ja ympäristöjohtaminen

Lisääntyvä ympäristövastuun korostuminen liiketoiminnassa on suorassa yhteydessä globaalien ympäristöongelmien, luonnonkatastrofien ja ilmastonmuutoksen kanssa. Yhä useammat yritykset haluavat kiinnittää tarkempaa huomiota omiin ympäristövaikutuksiinsa ja tehdä osansa ympäristön hyvinvoinnin puolesta. Ympäristövastuullinen yritys on tietoinen aiheuttamistaan ympäristövaikutuksista ja pyrkii kehittämään tehokkaasti omaa ympäristönsuojelutoimintaansa lainsäädännön puitteissa (Elinkeinoelämän keskusliitto 2006d). Vastuullinen toiminta voidaan nähdä nykypäivän trendinä, jonka painostuksesta monet yritykset tavoittelevat itselleen kilpailuetua ja pyrkivät tyydyttämään sidosryhmänsä. Ympäristövastuun lisääminen voidaankin nähdä tulevaisuuden sijoituskeinona, joka antaa suuren osansa myös luonnolle. Tämän toteuttamiseksi yritystoiminta tarvitsee päättäväisen ympäristöjohtamismallin tuekseen.

Ympäristövastuullinen liiketoiminta velvoittaa yrityksen sitoutumaan ympäristönsuojelun parantamiseen ja vähemmän ympäristöä kuormittavaan liiketoimintaan (Hemmi 2005, 114). Vastuullinen yritys noudattaa ympäristölainsäädäntöä ja viranomais määräyksiä. Yritys huolehtii myös vesien, ilman ja maaperän suojelusta, ilmastonmuutoksen torjunnasta ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä. Näiden ympäristönäkökohtien lisäksi yritys pyrkii turvaamaan luonnon monimuotoisuuden, säästämään luonnonvaroja tehokkaasti, vähentämään omia jätemääriään ja hallitsemaan kemikaalien terveys- ja ympäristöriskejä. Vastuullinen ympäristötoiminta edellyttää yrityksen toiminnan suunnittelua ja toteutusta niin, että ympäristöarvot on määritelty ja otettu osaksi liiketoimintaa toimintaketjun jokaisella tasolla. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2006d; Pohjola 2003, 16.)

Ympäristöjohtamisen apuvälineinä voidaan käyttää ympäristöjärjestelmiä, jotka mahdollistavat yrityksii tähtäämään jatkuvaan ympäristöasioidensa parantamiseen. Tehokkaan ympäristöjärjestelmän avulla yrityksen ympäristövastuullista toimintaa on helpompi rakentaa, ja samalla määritettyjen ympäristönäkökohtien toteuttaminen ja seuranta helpottuvat. Yrityksissä ja organisaatioissa tunnetuimpia ja käytetyimpiä ympäristöjärjestelmämalleja ovat EU:n ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmä EMAS (European Community Eco-Management and

Audit Scheme) ja kansainvälinen standardointijärjestön ISO:n (International Organization for Standardization) ISO 14001 -standardi. (Sarkkinen 2006, 118–122.)

ISO 14001 on maailmanlaajuisesti tunnetuin ympäristöjärjestelmämalli, jonka päämääränä on parantaa organisaation ympäristövaikutuksia sekä toimia osoitukseksi yrityksen ympäristöasioiden hallinnasta. ISO 14001 -järjestelmää on mahdollista hyödyntää monen kokoisiin organisaatioihin sekä yrityksissä että julkisella sektorilla. EMAS-asetus perustuu Euroopan unionin lainsäädäntöön. EMAS:n perustana toimii ISO 14001 -standardin mukainen ympäristöjärjestelmä. Asetukseen kuuluu ympäristöjärjestelmän lisäksi ympäristöraportti eli EMAS-selonteko, joka on julkinen. EMAS-selonteon tiedot vahvistetaan ulkopuolisen todentajan toimesta, mikä lisää raportoinnissa esitettävien tietojen luotettavuutta ja uskottavuutta. EMAS-järjestelmä sopii ISO 14001 -järjestelmän tavoin kaikenkokoisille ja -tyyppisille organisaatioille. EMAS-selonteon ja ISO 14001 -standardin käytännön erot ovat häviävän pienet, mutta päällimmäisinä eroavaisuuksina ovat EMAS:iin kuuluva julkinen raportointi ja EMAS-järjestelmän hyödyntäminen vain EU:ssa ja ETA-maissa. Kansainvälinen ISO 14001 -järjestelmä on kuitenkin käyttäjämäärältään suositumpi kuin EMAS. Hotellialan yritysten on ollut mahdollista liittyä EMAS-järjestelmään vuodesta 2001 lähtien ja saada tunnustukseksi EMAS-logo käyttöönsä. (Hakala & Välimäki 2003, 353; Hemmi 2005, 120–123; Laukkanen 2005, 242–243; Sarkkinen 2006, 118–122.)

Kummankin järjestelmämallin ominaisuudet saadaan parhaiten esille oikein sovellettuna. Tärkeä osa kumpaakin järjestelmää on säännöllisesti tehdyt ympäristöauditoinnit eli ympäristötarkastukset. Ympäristöauditoinnin ei välttämättä tarvitse olla EMAS-järjestelmän mukainen. Järjestelmään kuulumatonkin yritys voi pyytää tarkastuksen omien kustannusten ja ympäristövaikutusten kartoittamiseen. Esimerkkinä voidaan mainita Hotelli Helkalle tehty energiakatselmus, joka on tehty yhteistyössä Motiva Oy:n kanssa. Monilla organisaatioilla on käytössä omiin käyttötarkoituksiin räätälöity kevennetty ympäristöohjelma. Kevennetyt ympäristöohjelmat peilaavat usein kansainvälisten virallisten ympäristöjärjestelmien keskeisimpiä standardeja. Jos yritykselle tulee tulevaisuudessa tarve sertifioida oma ympäristöjärjestelmänsä vastaamaan virallisten järjestelmien vaatimuksia, tarvitsee kevennettyyn ohjelmaan tehdä vain muutamia muutoksia. Myös ympäristömerkin hankkiminen voi parantaa yrityksen ympäristölaatua, ja samalla myös ym-

päristöjohtamisen keskeinen periaate eli jatkuva parantaminen toteutuu, koska merkkien myöntämiskriteerit tiukentuvat tietyin määräajoin. (Hakala & Välimäki 2003, 353; Hemmi 2005, 120–123; Laukkanen 2005, 242–243; Sarkkinen 2006, 118–122.)

Ympäristöraportoinnin avulla yrityksillä on mahdollisuus antaa positiivinen kuva omista ympäristöarvoistaan, -tavoitteistaan ja hankkeistaan. Suurimmilla yrityksillä ympäristöraportointi ei ole enää pieni osa vuosikertomusta, vaan avoimesti esitelty ympäristöselonteko tai -raportti. (Laukkanen 2005, 238–241.) Ympäristöraportoinnille on laadittu myös erilaisia ohjeistuksia. Näistä kansainvälisesti menestynein raportointimalli on GRI:n ohjeisto. GRI:n avulla yhteiskuntavastuun raportoinnista on pyritty tekemään rakenteeltaan ja sisällöltään yhtenäisempi ja vertailukelpoisempi. GRI:tä hyödyntävät tällä hetkellä etenkin suuret yritykset ja monikansalliset hotelliketjut. (Hemmi 2005, 141; Sarkkinen 2006, 127.)

Toimivalla ympäristöjohtamisella yrityksen on mahdollista kehittää oman toimintansa laatua ja tehokkuutta sekä vähentää toiminnastaan aiheutuvia ympäristöhaittoja ja -riskejä. Samalla myös ympäristötietoisuus paranee, yrityksen yhteistyö lisääntyy ja ympäristöasioista tiedottaminen tehostuu. Ympäristöjärjestelmän avulla viranomaisten asettamiin ympäristövaatimuksiin voidaan myös vastata tehokkaammin. (Laukkanen 2005, 243.)

Ympäristöjohtaminen tuo ryhtiä kestävä kehityksen asioiden hallintaan. Onnistuneen ympäristöjohtamisen rakentamisessa ja ylläpidossa on tärkeää sitouttaa johdoporras mukaan ympäristötoimintaan. Tämän mukana myös henkilöstön innokkuus ympäristöparantamiseen lisääntyy. Ympäristöjärjestelmän rakentaminen edellyttää yhtenäistä tavoitteiden asettelua yrityksen sisällä. Henkilöstön näkökulmasta ympäristöjärjestelmä ja -raportointi voidaan joskus nähdä ylimääräisenä vaivana. Työyhteisön motivoiminen onkin tärkeässä roolissa määrittämään ympäristöä säästäviä keinoja ja tavoitteita. Tällöin myös taataan henkilöstön sitoutuminen ympäristöohjelmaan. Ympäristönäkökohdat on otettava mukaan ja sisällytettävä käytännönläheisesti osaksi yrityksen jo olemassa oleviin käytäntöihin. Vastuullisen ympäristöjohtamisen rakentamiseen tarvitaan riittävästi työaika, ja yrityksessä olisi hyvä nimetä tietty henkilö vastaamaan ympäristöön liittyvistä asioista. Henkilöstön motivoimiseksi ympäristönäkökohtien ja ympäristöjärjestelmän

tai -merkin kautta saatavia hyötyjä ja tärkeyttä täytyy korostaa etenkin yrityksen sisäisessä viestinnässä. Jos yritys hoitaa ympäristöjohtamisen onnistuneesti ja avoimesti, voi se toimia malliesimerkkinä muille yrityksille ja samalla parantaa omaa ulkoista kuvaansa. (Laukkanen 2005, 243; Sarkkinen 2006, 107, 119, 124–125.)

3.2 Ympäristövastuu majoitusliiketoiminnassa

Maailman hiilidioksidipäästöistä viisi prosenttia on matkailun aiheuttamia (Kalmari & Kelola 2009, 7). Matkailun lisääntyminen tulevaisuudessa, kansainvälistyminen, globalisaatio ja toisaalta myös lisääntyvä puhe ilmastonmuutoksesta ja ympäristöperiaatteista ovat saaneet matkailualan yritykset kiinnostumaan omien ympäristöasioidensa kehittämistä. Ihmiset, modernit matkailijat, ovat nykyisin yhä enemmän tietoisia ympäristön suojelutoimenpiteistä ja kuormittavuudesta. Myös muilla majoitusliiketoiminnan sidosryhmillä on suuri vaikutus – ja painostus – liiketoiminnan vastuullisen ympäristöjohtamisen kehittämiseen. Vanha uskomus siitä, että yritys aiheuttaa negatiivisia ympäristövaikutuksia vain käsin kosketeltavasta tuotteesta on kumoutunut; myös palvelua tuottavat yritykset, kuten esimerkiksi majoitusyritykset, kuormittavat ympäristöä. Ajatus ympäristövastuun tuomista lisäkustannuksista on vaihtunut näkemykseen, että vastuullinen liiketoiminta tuo ennemminkin kustannussäästöjä, lisää matkailuyrityksen arvostusta ja kilpailuetua, parantaa ympäristön hyvinvointia ja vaikuttaa positiivisesti asiakkaiden viihtyvyyteen ja päätöksentekoon. (Hemmi 2005, 110.)

Matkailu- ja majoitustoiminnassa ympäristövastuullinen liiketoiminta sisältää monia velvoitteita. Majoitusyritykset ovat palveluyrityksiä, jotka eivät tuota toiminnallaan valmiita tuotteita markkinoille. Tästä huolimatta ympäristövastuulliset majoitusyritykset rakentavat palvelunsa ja toimintaympäristönsä niin, että se on kaikilla osa-alueilla mahdollisimman ekotehokas. Matkailu- ja majoitustoiminnan ekotehokkaita toimintaperiaatteita ovat palvelutehon lisääminen, omien päästöjen vähentäminen, materiaalien ja energiankäytön minimointi sekä uusiutuvien luonnonvarojen kestävä kulutus ja käyttö. Matkailualan yritys voi laatia tehokkaan ympäristöjärjestelmän, jota noudatetaan systemaattisesti, hankkia ympäristömer-

kin, vertailla omaa yritystoimintaansa muihin kilpaileviin yrityksiin sekä hankkia palautetta ja kehitysehdotuksia asiakkailta. (Hemmi 2005, 119–120.)

Suomessa hotelli- ja ravintola-alan ympäristötoimintaa harjoitetaan näkyvimmin ketjutasolla. Esimerkiksi Sokotel Oy:n ja Scandic-ketjun hotelleissa on nimetty ympäristövastaavat, jotka huolehtivat ympäristöasioiden toteutumisesta ketjujen majoitusliikkeissä. Suomessa monet hotellit ovat omaksuneet ympäristömerkkien ja ympäristöselvitysten merkityksen osaksi arkipäiväistä hotellitoimintaansa.

Suomessa majoitus- ja ravitsemisalalle on kehitetty oma ympäristöjärjestelmä, YSMEK. Matkailun edistämiskeskus (MEK) käynnisti ensimmäisen ympäristöä säästävän kehittämishankkeen YSMEK:n vuonna 1993, jonka jälkeen ympäristöjärjestelmiä on jatkettu YSMEK 2- ja YSMEK 3 -projektien johdolla. YSMEK 2 -projekti otettiin käyttöön vuonna 1996, ja se perustuu ISO 14001 -standardin ja EMAS-asetuksen mukaisiin ympäristöjärjestelmiin. (Alakoski ym. 2006, 196.)

YSMEK 2 -ympäristöjärjestelmän lähtökohta on samanlainen kuin muissa vastaavissa ympäristöjärjestelmissä. Yrityksessä, tässä tapauksessa hotellissa, tehdään ensin ympäristökartoitus, jonka perusteella hotellia koskeva ympäristöpolitiikka rakennetaan ja siihen liittyvät päämäärät ja tavoitteet määritetään. Hotellille laaditaan ympäristöohjelma, johon sisällytetään erilaiset ympäristöindikaattorit esimerkiksi jätehuollosta ja energiankulutuksesta. Hotellissa suoritetaan myös säännöllisesti auditointitarkastuksia, joista raportoidaan avoimesti. YSMEK-hankkeen jälkeläinen Vihreä hotelli -ympäristötunnus pohjautuu YSMEK-järjestelmässä asetettuihin ympäristönäkökohtiin. Vihreä hotelli -hanke käynnistettiin vuonna 2002, ja se toimi hotelleille neljän vuoden ajan vapaaehtoisena tunnuksena ympäristönsuojelun tasosta. (Alakoski ym. 2006, 196.) Hotelli Helkan Vihreä hotelli -projektista löytyy enemmän tietoa luvusta 2.1.

Tämänhetkisiä merkittäviä ympäristötunnuksia ovat viralliset ympäristömerkit Joutsenmerkki ja EU-Kukka, joista etenkin Joutsenmerkki on noussut tärkeäksi ympäristövastuun mittariksi hotellialalla. Virallisista ympäristömerkeistä on kerrottu laajemmin luvuissa 4.1 ja 5.

Matkailu- ja majoitustoiminnan ympäristövaikutukset on otettu myös maailmanlaajuisesti huomioon. Majoitusliikkeille suunnattuja ympäristömerkkejä ja ympä-

ristöohjelmia löytyy lukuisia jo Euroopankin sisältä. Pohjoismaille tunnetuimpien Joutsenmerkin ja EU-Kukan lisäksi maailmalla on kehitetty useita ympäristömerkkejä ja -järjestelmiä varta vasten matkailuyrityksille. Kansainvälinen ympäristönsuojelu- ja johtamisjärjestelmä Green Globe lienee näistä suurin (kuva 2). Green Globe on maailmanlaajuisen matkailualan yritysten järjestön WTTC:n (World Travel and Tourism Council) laatima järjestelmä, joka on saanut YK:n ympäristöohjelma UNEP:n (United Nations Environmental Programme) hyväksynnän. Green Globen pääasiallisena tavoitteena on lisätä matkailualan yritysten ympäristövastuuta, edesauttaa ympäristönsuojelua ja lisätä ympäristötietoutta matkailijoiden keskuudessa. Green Globe on maksullinen ympäristöohjelma, johon on liittynyt yli 50 maata. (Green Globe 2011a; Hemmi 2005, 131.)

KUVA 2. Green Globe -merkki (Green Globe 2011b)

The Green Key on kansainvälinen ympäristömerkki, joka myönnetään hotelleille, hostelleille, leirintäalueille, ravintoloille sekä konferenssipaikoille (kuva 3). Ympäristömerkki perustettiin Tanskassa vuonna 1994. Merkkiä on hallinnoinut FEE (Foundation for Environmental Education) vuodesta 2002. The Green Key -merkki on käytössä yli 20 maassa, ja merkinnän kriteerit keskittyvät ympäristöjohtamiseen, kulutukseen sekä henkilökunnan osallistumiseen. Ympäristövaatimusten lisäksi The Green Key vaatii ympäristösuunnitelman laadintaa. (Kalmari & Kelola 2009; Foundation for Environmental Education 2011.)

KUVA 3. The Green Key -ympäristömerkki (The Green Key 2010)

3.3 Vastuullinen matkailija

Matkojen määrän on ennustettu kasvavan 179 prosentilla ja matkustuskilometrien 222 prosentilla vuoteen 2035 mennessä. Samalla väistämättä myös matkustajien aiheuttamat päästöt lisääntyvät. Kuten Kalmari ja Kelola (2009, 8) toteavat, matkailu on samanlaisessa tienhaarassa kuin teollisuuskin; kumpaakaan ei kannata lopettaa, mutta tulevaisuudessa täytyy tehdä vastuullisempia valintoja. Vastuullinen matkailu kuluttajien ja matkailualan toimijoiden keskuudessa on vasta kehityksessä, vaikka matkailusta aiheutuvat ympäristöongelmat ovat olleet puheenaiheena jo pitkään. (Kalmari & Kelola 2009, 7–13.)

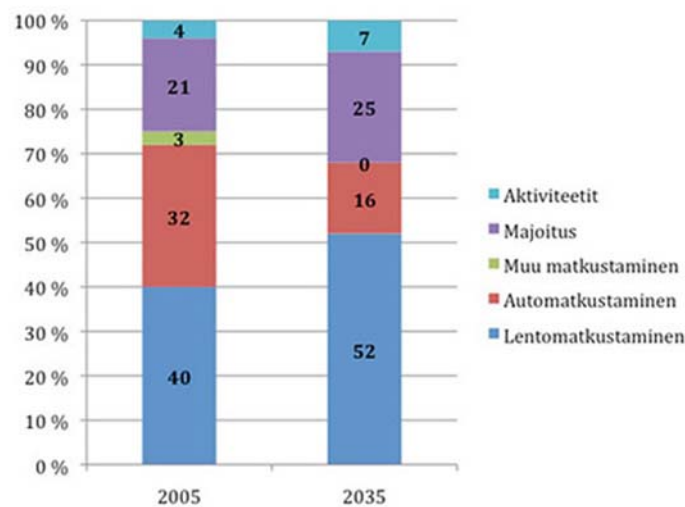
Merkittävä käännekohta vastuullisessa matkailussa oli jo aiemminkin todetun kestävä kehityksen käsitteen julkistaminen vuonna 1987. Tämän jälkeen tutkijat ja kansalaisjärjestöt vaativat kestävä kehityksen periaatteita myös matkailualalle. Säästävinä toimenpiteinä nähtiin, että ryhmäkokojen pienentäminen ja uusien matkailukohteiden lisääminen toisivat huomattavia säästöjä. Ajan kuluessa tämä olettaus todettiin kestävä matkailun vastaiseksi ja vastuullinen matkailu alkoi saada erilaisia käsityksiä. Nykyisin vastuullisessa matkailussa on keskitytty enemmän hotellien aiheuttamaan kulutukseen, ei niinkään matkustamisesta aiheutuviin ympäristövaikutuksiin. Ensimmäinen kestävä matkailun kansainvälinen järjestö The International Ecotourism Society perustettiin vuonna 1990. Järjestön tavoitteena on toimia kestävä matkailun tiedotus- ja tutkimuskeskuksena muun muassa matkailualan yrityksille, kansalaisjärjestöille ja matkailijoille. Jäsenyys ei kuitenkaan takaa, että yritys toimisi kilpailijoita kestävämmän. (Kalmari & Kelola 2009, 7–13.)

Matkailuala on tällä hetkellä maailman merkittävin yksittäinen elinkeinoala, joka työllistää eniten ihmisiä ympäri maailmaa. Vuonna 2010 kansainvälisiä matkailijoita oli 940 miljoonaa ja maailmanlaajuisesti matkailualan tulot olivat noin 640 miljardia euroa. Matkailu on kehittynyt huimaa vauhtia kuuden vuosikymmenen ajan, ja uudet matkailukohteet perinteisten Euroopan ja Pohjois-Amerikan lisäksi yleistyvät kaiken aikaa. Vuonna 2010 eniten rahaa matkailuun käyttäviä maita olivat Saksa, Yhdysvallat ja kolmanneksi oli noussut Kiina. Euroopassa Ranska, Espanja, Italia ja Saksa ovat turistien keskuudessa suosituimpia vierailumaita.

Hemmin (2005, 20) mukaan matkailuun vaikuttavat suurimmat maailmanlaajuiset tekijät eli megatrendit ovat seuraavat:

- elämysmatkailuhalukkuus
- globaalien kriisien lisääntyminen
- globalisaation vahvistuminen
- matkustajien ikääntyminen
- turvallisuushakuisuuden lisääntyminen
- ilmastonmuutos.

Tulevaisuudessa vastuullinen matkailu voidaan nähdä yhtenä matkailuun vaikuttavana trendinä. (Hemmi 2005, 19–23; World Tourism Organisation 2011.) Matkailun kehittymistä tulevaisuudessa voidaan arvioida myös muuttuvien kasvihuonekaasupäästöjen osuudella. Kuviossa 1 on esitetty matkailun aiheuttamien päästöjen osuudet vuonna 2005 ja tulevaisuudessa vuonna 2035.

KUVIO 1. Matkailun aiheuttamat kasvihuonekaasupäästöt vuonna 2005 ja tulevaisuudessa (Finland Convention Bureau 2011)

Kestävän ja vastuullisen matkailun lähtökohtana on tiedostaa matkustamiseen liittyvät negatiiviset ympäristövaikutukset, jotta muutoksia voidaan saada aikaan. Tarkoituksena on, että negatiiviset ympäristövaikutukset muutetaan positiivisemmiksi ja järkevämmiksi ympäristöteoiksi. Matkailun katsotaan aiheuttavan ympäristöön monia sekä suoria että välillisiä vaikutuksia. Matkailu ja turismi vaikutta-

vat muun muassa vesistöihin, eläimistöön, maisemaan, kulttuurihistoriallisiin ja arkeologisiin kohteisiin sekä kasvillisuuteen ja maastoon. Myös maan kuluminen, eroosio, roskaantuminen, juomaveden puute ja jäteongelmat ovat matkailusta aiheuttavia ongelmakohtia. (Hemmi 2005, 41–42.)

Vastuullisen matkailun keskipisteenä ja suurimpana vaikuttajana on ympäristötietoinen matkailija. Vastuullinen matkailija voi tehdä ympäristöystävällisiä valintoja koko matkansa varrella. Matkakohteen valinta, matkustamistapa, majoitustyyli ja matkakohteessa harjoitettavat aktiviteetit vaikuttavat kaikki yhtälailla vastuullisen matkailijan kantamaan ympäristökuormaan. Vastuullisuudesta ei saa myöskään unohtaa sosiaalisia ja taloudellisia näkökohtia.

Vastuullinen matkailija on tietoinen maapallon ympäristöongelmista, perehtyy kohdemaan sosiaalipoliittisiin eroavaisuuksiin ja suuntaa matkabudjettinsa paikallisten tuottamiin tuotteisiin tai palveluihin. Yleinen epätietoisuus ympäristövastuullisista valinnoista johtuu pääosin siitä, että ympäristövastuullisuudesta ei ole silmin nähtävää taetta. Epätietoisuutta lisää myös se, ettei maailmassa ole vain yhtä mallia ympäristövastuullisuuden todentamiseen. Ympäristöasioiden hoitaminen voi joissain maissa olla vain näennäistä, ja yritys tai palvelu on kilpailukyvyttömyyden ylläpitämiseksi joutunut kehittämään viherpesuun viittaavia mielipiteitä. Nykyisin kansainvälinen yhteistyö maiden välillä, yhtenäisemmät sopimukset ja määräykset sekä niiden valvonta, lainsäädännön kiristyminen ja yleistynyt kansalaistoiminta puhuvat kuitenkin ympäristömyönteisemmästä matkailun tulevaisuudesta. (Hemmi 2005, 107.)

Vaikka vastuullisella matkailulla ei ole vielä selvää toimintamallia, voidaan vastuullisen ja kestävä kehityksen mukaisen matkailun ohjenuorana pitää muun muassa seuraavia kohtia:

- Matkaa suunniteltaessa on hyvä hankkia ennakkotietoa matkakohteesta etenkin ympäristön, kulttuurin ja ihmisoikeuksien näkökulmasta.
- Harvemmat matkustuskerrat pidemmäksi ajaksi kerrallaan ovat suositeltavia. Lyhyitä viikonloppulomia olisi suotavaa välttää.
- Lyhyillä lomilla on ympäristöystävällisempää suosia lähikohteita, joihin on mahdollista päästä mieluummin junalla kuin lentokoneella.

- Turismin vaikutukset jakautuvat tasaisemmin matkakohteessa ja tyhjillään olevat hotellit saavat asukkaita, kun matka tehdään turistisesongin ulkopuolella.
- Julkisen liikenteen käyttäminen, paikallisen kulttuurin huomioiminen ja paikallisten oppaiden hyödyntäminen ovat kannattavia vaihtoehtoja.
- Matkakohteessa vieraillessa paikallisten tuotteiden, elintarvikkeiden, käsityöiden sekä lähi- ja luomuruokaravintoloiden suosiminen edistää paikallista yrittäjyyttä ja ympäristöystävällisyyttä.
- Ympäristömerkityt majoituspalvelut ovat tae ympäristömyötäisyydestä.
- Omatoimimatkojen tekeminen pakettimatkojen sijaan tuo paikallisille yrittäjille ja työntekijöille enemmän tuloja.
- Turisteja varten rakennettuja rantakohteita on hyvä välttää ja valita sen sijaan mahdollisimman luonnonmukainen lomapaikka.
- Avoin seikkailumieli matkalla ja paikallisten ihmisten elämäntapoihin tutustuminen takaavat onnistuneen matkan. (Hemmi 2005, 107; Kalmari & Kelola 2009.)

4 YMPÄRISTÖMERKINTÄ

Ympäristövastuullisen liiketoiminnan lähtökohtana on sitoutua yrityksen ympäristötoiminnan parantamiseen ja ympäristönsuojelun pääperiaatteisiin. Yrityksen ympäristölaadun perustana on noudattaa yrityskohtaisia laki- ja lupajärjestelmiä. Ympäristölaadun kehittäminen vaatii viranomaisvaatimusten lisäksi yrityksen ympäristöjohtamiseen sisällytettäviä vapaaehtoisia menetelmiä, kuten ympäristömerkkejä. Ympäristömerkit mahdollistavat ympäristöraportoinnin tavoin yrityksen ympäristöasioista tiedottamisen kaikille sidosryhmille. (Hemmi 2005, 114, 144.)

Ympäristömerkinnän tarkoituksena on erottaa ympäristölle vähemmän haitalliset tuotteet tai palvelut muista samankaltaiseen tarkoitukseen käytettävistä tuotteista tai palveluista. Ympäristömerkintä voidaan myöntää esimerkiksi yritykselle, sen tuotteelle tai kokonaiselle palvelulle. Ympäristömerkinnän puolueettomia päätaivoitteita ovat seuraavat:

- kestävän kehityksen edistäminen
- ympäristönsuojelu
- kuluttajien ympäristövalveutuneisuuden lisääminen
- kuluttajien ostopäätöksiin vaikuttaminen
- tuotteen tai palvelun koko elinkaaren ympäristövaikutuksista tiedottaminen
- palveluiden tuottajien tai valmistajien ympäristötietoisuuden kehittäminen.

Merkintä kannustaa yrityksiä parantamaan vapaaehtoisesti ympäristölaatuaan ja samalla yrityksen on mahdollista viestiä omasta ympäristönsuojelun tasosta. (Hemmi 2005, 114, 144.)

Ympäristömerkkien kirjo on nykypäivänä laaja, mikä jo itsessään lisää kuluttajien epävarmuutta ja valinnan vaikeutta (Hemmi 2005, 144). Lukuisten erilaisten merkkien myöntäminen vähentää niiden tehokkuutta, ja kuluttajien on myös vaikea erottaa ja vertailla ympäristömerkkejä keskenään. Ympäristömerkinnöillä pystytään jo tänä päivänä mainostamaan kuluttajille tuotteiden hyvästä laadusta, energiansäästöstä, kierrätettävyydestä, terveellisyydestä sekä turvallisuudesta. Ympäristömerkki myönnetään tuotteille ja palveluille, jotka täyttävät asiantunti-

joiden määrittämät tiukat merkkikohtaiset myöntämiskriteerit. Perusajatuksena ympäristömerkinnässä on, että tuote- tai palveluryhmään valitaan vain ympäristölle vähemmän haitalliset yksilöt. Ympäristömerkinnällä pyritään ohjaamaan kuluttajien valintoja ja antamaan heille hyödyllistä tietoa tuotteen hyvistä ympäristöominaisuuksista ilman, että kuluttajan täytyy itse perehtyä tuotteen ympäristökuormitukseen. Ympäristömerkintä pyrkii edistämään tuote- ja palvelukohtaista toimintaa kestävämpään ja ympäristöä säästävämpään suuntaan niin tuotekehityksen, markkinoinnin kuin tuotannonkin näkökulmasta. Ympäristömerkkien keskeistä löytyy niin luotettavampia virallisia ympäristömerkkejä kuin myös epävirallisia, esimerkiksi yrityksen omia ympäristö- tai vastuullisuusmerkkejä. Usein yritysten omat ympäristömerkit ja -sertifikaatit eivät anna objektiivista tietoa tuotteen ympäristölaadusta, eikä merkkiä varten mitattuja ympäristövaikutuksia pysty vertailemaan kilpailevien yritysten merkkeihin erilaisten lähtötietojen takia. (Hakala & Välimäki 2003, 365; Marttinen ym. 2000, 293; Sarkkinen 2006, 66.)

4.1 Viralliset ympäristömerkit

Viralliset ympäristömerkit ovat luotettava lähde tuotteen tai palvelun ympäristönsuojelun tasosta. Virallisten ympäristömerkkien takana ovat tarkat kriteerimäärittelyt, jotka ottavat tuotteen tai palvelun ympäristövaikutukset kokonaisvaltaisesti huomioon. Suomessa on tällä hetkellä kaksi virallista viranomaisten valvomaa ympäristömerkkiä, jotka ovat riippumattomia valmistajista tai palveluntarjoajista. Nämä kaksi merkkiä ovat Joutsenmerkki ja EU-Kukka. Merkkien tunnuksat löytyvät sivuilta 22 ja 27. Molempien merkkien luonteeseen kuuluu vapaaehtoisuus ja luotettavuus kuluttajien keskuudessa. Merkkien noudattamista valvotaan ja myöntämisperusteita päivitetään ja tarkennetaan jatkuvasti. Joutsen- ja EU-Kukkamerkittyjä tuotteita löytyy esimerkiksi tekstiileistä, maaleista, puhdistusaineista, majoitus- ja siivouspalveluista sekä erilaisista papereista. Suomessa virallisten ympäristömerkkien valvojana ja viranomaisena toimii Motiva Services Oy. (Valitse EU-Kukka; Ympäristömerkki 2007.)

Joutsenmerkki on vanhin kansainvälinen ympäristömerkki, jonka ensimmäiset käyttöoikeudet myönnettiin vuonna 1991. Joutsenmerkkiä käsitellään laajemmin luvussa 5. Joutsenmerkin lisäksi Suomessa on käytössä EU-Kukka, joka on Eu-

roopan unionin riippumaton ympäristömerkki. EU-Kukka myönnetään tuotteille tai palveluille, jotka täyttävät Joutsenmerkin tavoin tiukat ympäristö-, laatu- ja turvallisuusperiaatteet koko elinkaarensa ajan mitattuna. EU-Kukkamerkki luotiin vuonna 1992 ja se on käytössä EU-maiden lisäksi myös Norjassa, Liechtensteinissä ja Islannissa. Jokaisessa maassa on oma toimielin, jonka vastuulla on kehittää merkintään liittyviä vaatimuksia, tarkastaa hakemuksia ja huolehtia EU-Kukkamerkin käytön valvonnasta ja markkinoinnista. EU-Kukalle asetettu vaatimustaso on asetettu kovaksi; vain 5–30 prosenttia tuotteista tietyn tuoteryhmän sisällä voi saada merkinnän. EU-Kukka on myönnetty sadoille yrityksille ja tuhansille tuotteille noin 30:ssa eri tuoteryhmässä. EU-Kukkamerkintä myönnetään määräajaksi ja merkinnän kriteeristöä kehitetään ja tiukennetaan tietyin väliajoin. (Valitse EU-Kukka; Ympäristömerkki 2007.)

KUVA 4. EU-Kukkamerkki (Ympäristömerkki 2011a)

Joutsenmerkin ja EU-Kukan lisäksi ympäri maailmaa on käytössä yli 20 virallista ja kansainvälistä ympäristömerkkiä (Laukkanen 2005, 251). Näistä suomalaisille tunnetuimpia merkkejä ovat Saksassa käytettävä Der Blaue Engel eli Sininen enkeli -merkki sekä Ruotsin luonnonsuojeluyhdistyksen Bra Miljöval -merkki (kuva 5) (Kuluttajavirasto 2011a).

Bra Miljöval

KUVA 5. Bra Miljöval- ja Der Blaue Engel -ympäristömerkit (Kuluttajavirasto 2011; Naturskyddsföreningen 2010)

4.2 Muut vastuullisuusmerkit

Virallisten ympäristömerkkien lisäksi Suomessa on lukuisia ympäristöystävällisyyttä ja ympäristöasioiden tukemista kuvaavia merkintöjä. Vastuullisuusmerkkejä myöntävät ja ylläpitävät usein erilaiset luonnonsuojelujärjestöt, kuten Maailman Luonnonsäätiö WWF ja Suomen Luonnonsuojeluliitto (SLL). WWF:n ympäristömerkinä toimii Panda-merkki, joka kertoo esimerkiksi yrityksen tai valmistajan yhteistyöstä WWF:n kanssa. Yhteistyökumppani usein tukee määrättyä WWF:n suojelukohdetta ja ostaa samalla käyttöoikeuden Panda-merkkiin. Suomen luonnonsuojeluliiton Norppa-merkin voi nähdä liiton myymissä tuotteissa. SLL myöntää myös energian ympäristömerkkiä, Ekoenergia-merkkiä, joka huomioi ympäristöä vähemmän kuluttavat energiamuodot. SLL voi myöntää merkin tuulivoimalle, biopolttoaineille, vesivoimalle ja aurinkopaneelilla tuotetulle energialle sekä palveluille, jotka edistävät toimillaan energiansäästöä. Kuvassa 6 on edellä mainitut SLL:n Ekoenergia-merkki, WWF:n Panda-merkki sekä SLL:n merkintä.

(Ekoenergia 2011; Hakala & Välimäki 2003, 365.)

KUVA 6. Ekoenergia-merkki, WWF:n Panda-merkki ja SLL:n Norppa-merkki (Ekoenergia 2011; Suomen luonnonsuojeluliitto 2011; Vihreä polku 2011)

Myös luomumerkinnällä löytyy monia eri variaatioita. Luomumerkkien tarkoituksena on viestittää luonnonmukaisesta viljelystä. Luomuvalvonta on lakisääteistä, sen sijaan luomumerkinnän käyttö on täysin vapaaehtoista. Suomessa on tällä hetkellä käytössä kaksi virallista luomumerkkiä. Yleisimmin käytetty luomutuotantoa kuvaava merkki on Luomu – valvottua tuotantoa -aurinko-merkki (kuva 7). Tämä vihreä merkki on Suomen viranomaisen valvoma tuotemerkki, jonka myöntää Elintarviketurvallisuusvirasto. Merkki voidaan myöntää kotimaiselle tai ulkomaiselle tuotteelle. Merkin käytössä valvotaan, että viljelyssä noudatetaan EU:n luomusäätöjä. (Hakala & Välimäki 2003; Kuluttajavirasto 2011b.)

KUVA 7. Suomessa yleisimmin käytetty luomumerkki (Kuluttajavirasto 2011b)

EU:n virallisen eurolehden voi nähdä Euroopan unionin alueella valmistetuissa luomutuotteissa, joissa on pääosin EU:ssa tuotettuja ainesosia. Eurolehti korvasi aiemmin käytössä olleen sinivihreän tähkämerkin. Epävirallisiin luomumerkkeihin kuuluvat Luomu-liiton myöntämä leppäkerttumerkki kotimaisille luomutuotteille sekä Biodynaamisen yhdistyksen myöntämä Demeter-merkki biodynaamisesti tuotetuille elintarvikkeille. Myös ruotsalaista Krav-luomumerkkiä nähdään Suomessa myytävissä tuotteissa. (Hakala & Välimäki 2003, 365; Kuluttajavirasto 2011b; Marttinen ym. 2000, 294.) Kuvassa 8 on edellä mainittujen luomumerkkien merkinnät.

KUVA 8. Luomumerkkejä (Kuluttajavirasto 2011b)

Eettisiin merkkeihin kuuluvaa Reilun kaupan merkkiä käytetään kuvaamaan vastuullisesti tuotettuja tuotteita (kuva 9). Reilun kaupan ideana on parantaa pienviljelijöiden ja suurtilojen työntekijöiden roolia globaalissa kaupankäynnissä. Reilun kaupan merkki takaa, että kehitysmaissa tuotetuista tuotteista viljelijät ja muut työntekijät saavat takuuhinnan tuotteistaan. Reilun kaupan avulla pyritään karsimaan kaupankäyntiin ja tuotantoon liittyviä sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöä koskevia epäkohtia. Reilun kaupan järjestelmään kuuluu tällä hetkellä yli 1,2 miljoonaa tuottajaa 60 kehitysmaassa. Reilun kaupan vaativasta kriteerivalvonnasta vastaa FLO-CERT-yhtiö (Fairtrade Labelling Organizations International). (Reilun kaupan edistämisyhdistys ry 2011a.)

KUVA 9. Reilun kaupan merkki (Reilun kaupan edistämisyhdistys ry 2011b)

Yritykset voivat hankkia itselleen myös omaehtoisia ympäristöväittämiä, joiden takana olevat mittaustulokset ja kriteerit eivät ole ulkopuolisen tahon asettamia. Yrityksen omista ympäristömerkeistä mainittakoon esimerkkinä Fazerin hiilijalanjälkimerkintä, hiilikukka, joka kertoo tuotteen aiheuttaman ilmastokuorman.

Monissa kansainvälisesti käytetyissä tuotepakkauksissa näkyvä kierrätysmerkintä kertoo, että pakkaus sisältää kierrätysmateriaaleja tai että kyseinen tuote soveltuu kierrätykseen (kuva 10). Kierrätysmerkin keskellä voi olla maininta materiaalista tai prosenttiluku, joka kertoo, kuinka paljon tuotteen valmistukseen on käytetty kierrätysmateriaalia. Merkin käyttöä ohjeistaa ISO-standardi. (Kuluttajavirasto 2011c.)

KUVA 10. Kansainväliset kierrätysmerkit (Kuluttajavirasto 2011c)

Edellä mainituista vastuullisuusmerkeistä poikkeuksen tekee EU-maissa vuonna 1995 käyttöön otettu energiamerkintä (kuva 11). Energiamerkki kertoo luotettavasti kotitalouslaitteiden energiankulutuksesta ja melutaosta. Laitteen ympäristöominaisuuksista energiamerkintä ei kuitenkaan anna lisätietoa, mutta merkki on erinomainen saman tuoteryhmän laitteiden vertailussa. Energiamerkintä on pakollinen kylmälaitteissa, pyykinpesukoneissa, kuivaavissa pesukoneissa, kuivausrummuissa, astianpesukoneissa, lampuissa, uuneissa ja ilmastointilaitteissa. Merkintää ylläpitää ja valvoo Turvatekniikan keskus Tukes. (Hemmi 2005, 150; Motiva Oy 2011a.)

Energia		Kylmäsäilytys- laitteet
Tavarantoimittaja		ϣ ϣ ϣ
Malli		A B C 1 2 3
Vähän kuluttava		A+
Paljon kuluttava		
Energiankulutus (kWh / vuosi) <small>(perustuu vakio-olosuhteisiin mitattuihin 24 tunnin kulutukseen)</small>		XYZ
<small>Todellinen kulutus riippuu laitteen käyttöajasta ja sijoituksesta</small>		
Tuotetavaraosan tilavuus / Pakasteosan tilavuus /		x y x y z *****
Ääni (dB(A))		x z
<small>Tuote-erittely on lisäohje.</small>		
<small>Standardi EN 153 lokakuu 1999 Kylmälaitteiden merkintätavan 34:2/EY</small>		

KUVA 11. Kylmälaitteen energiamerkintä (Motiva Oy 2009)

5 JOUTSENMERKKI

Joutsenmerkki on Pohjoismaiden yhteinen virallinen ympäristömerkki, joka perustettiin vuonna 1989 Pohjoismaisessa ministerineuvostossa. Pohjoismainen ympäristömerkki eli Joutsenmerkki (kuva 12) on ensimmäinen kansainvälinen ympäristömerkki, jonka pääajatuksena on toimia kestävän kehityksen mukaisesti ja lisätä tietoutta eri tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutuksista. Merkin avulla pyritään ohjaamaan kuluttajia ja muita osapuolia valitsemaan ympäristöä säästävästi ja viisaasti. Joutsenmerkki takaa tuotteen ympäristömyötävyyden. Joutsenmerkki pyrkii myös vaikuttamaan valmistajiin ja palveluntarjoajiin kannustavasti ja edistämään ympäristöä vähemmän kuormittavaan kulutukseen. (Tee vastuullisia valintoja – valitse Joutsenmerkki; Tärkeä merkki – tärkeä valinta; Ympäristömerkki 2007; Ympäristömerkki 2011d.)

KUVA 12. Joutsenmerkki (Ympäristömerkki 2011b)

Pohjoismainen ympäristömerkki on vapaaehtoinen, kuluttajien keskuudessa positiivinen ja tunnettu merkki. Joutsenmerkkiä käytetään Suomen lisäksi Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Islannissa. Suomessa vuonna 1991 ensimmäinen Joutsenmerkin käyttöoikeus myönnettiin Metsä-Serlan Kankaan paperitehtaan tuottamalle hienopaperille. Yli kahden vuosikymmenen ajan Joutsenmerkin kehittyminen ja arvostus ovat lisääntyneet niin tuotteiden ja palveluiden kuin myös asiakkaiden keskuudessa. Tähän mennessä Joutsenmerkin käyttöilupia on myönnetty yli 2 000, ja ne käsittävät yli 6 000 yksittäistä tuotetta. (SFS-Ympäristömerkintä 2010.)

5.1 Käyttöoikeus Joutsenmerkkiin

Joutsenmerkin voi saada tuote tai palvelu, joka täyttää tiukat, asiantuntijoiden laatimat ympäristö-, laatu- ja turvallisuusperiaatteet. Pohjoismainen ympäristömerkkilautakunta (NMN) vastaa Joutsenmerkin myöntämisperusteista ja merkkiin kuuluvista tuoteryhmistä. Lautakunta on laatinut myöntämisperusteet lähes 65:lle eri tuoteryhmälle. Myöntämisperusteet valmistellaan avoimesti ja puolueettomasti pohjoismaisten kansalaisjärjestöjen, viranomaisten, kauppojen ja teollisuuden asiantuntijoiden muodostamissa ryhmissä. Joutsenmerkin vaatimukset ottavat huomioon tuotteiden raaka-aineen valmistukseen, käyttöön ja hävittämiseen tai uusiokäyttöön kohdistuvat ympäristövaikutukset. (Tee vastuullisia valintoja – valitse Joutsenmerkki; Tärkeä merkki – tärkeä valinta; Ympäristömerkki 2007; Ympäristömerkki 2011d.)

Joutsenmerkin vaatimuksia tiukennetaan ja täydennetään 3–5 vuoden välein ympäristötietoisuuden karttumisen, teknologian kehittymisen ja uuden ympäristöasioihin liittyvän tiedon lisääntyessä. Kun tietyn palvelun tai tuotteen vaatimukset tiukentuvat, on Joutsenmerkkiä haettava uudelleen. Pohjoismaisen ympäristömerkinnän kriteerit pyritään pitämään niin vaativina, että vain 20–30 prosenttia tietyn ryhmän markkinoilla olevista tuotteista tai palveluista voi täyttää vaatimukset. Kun tuote tai palvelu on täyttänyt Joutsenmerkin hakemuskavakkeen ja merkille asetetut vaatimukset, suoritetaan yritykseen tai organisaatioon vielä tarkastuskäynti Pohjoismaisen ympäristömerkinnän asiantuntijan toimesta. (Tee vastuullisia valintoja – valitse Joutsenmerkki; Tärkeä merkki – tärkeä valinta; Ympäristömerkki 2007; Ympäristömerkki 2011d.)

Joutsenmerkin käyttöoikeuden myöntämisen jälkeen esimerkiksi matkailualan yritykset voivat hyödyntää Joutsenmerkkiä monipuolisesti markkinoinnissa. Hotellien on mahdollista käyttää merkkiä erilaisissa ilmoituksissa, tiedotteissa, mainoksissa tai tarjouksissa. Hotelli voi myös laittaa Joutsenmerkki-sertifikaatin asiakkaiden nähtäville tai laittaa Joutsenmerkki-lipun salkoon osoitukseksi merkin myöntämisestä. Asiakkaat ja muut hotellin sidosryhmät etsivät myös mielellään tietoa internetsivuilta, jotka ovat mainio markkinointikanava avoimelle ympäristöraportoinnille ja Joutsenmerkin mainostamiselle. (Tee vastuullisia valintoja – va-

litse Joutsenmerkki; Tärkeä merkki – tärkeä valinta; Ympäristömerkki 2007; Ympäristömerkki 2011d.)

Joutsenmerkin käyttöä valvoo kunkin Pohjoismaan oma ympäristöorganisaatio. Suomessa Joutsenmerkistä vastasi vuoteen 2011 asti SFS-Ympäristömerkintä, mutta nykyään valvojana toimii Motiva Oy:n tytäryhtiön Motiva Services Oy:n Ympäristömerkintä-yksikkö. Käyttöoikeutta merkille voi hakea tuotteen tai palvelun valmistaja, maahantuoja tai myyjä.

Joutsenmerkin hakemusmaksu vuonna 2011 oli 2 000 euroa arvonlisäveroineen. Kun tuotteelle tai palvelulle on myönnetty käyttöoikeus Joutsenmerkkiin, maksetaan käyttöoikeudesta vuosimaksua, joka on useissa tuoteryhmissä 0,3 prosenttia Joutsenmerkityn tuotteen tai palvelun kuluvan vuoden liikevaihdosta. Merkin hakijan edellytetään valmistelevan hakemusprosessi itsenäisesti, mutta hakemisen aikana on suotavaa olla yhteydessä Joutsenmerkinnän asiantuntijoihin. Joutsenmerkin käyttöoikeus on määräaikainen, ja se myönnetään korkeintaan viideksi vuodeksi kerrallaan. Käyttöoikeus riippuu usein kunkin tuotteen tai palvelun myöntämisperusteiden voimassaoloajasta. Hotelleille ja retkeilymajoille myöntämisperusteet on myönnetty aikavälille 14.6.2007–30.6.2012. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden uusimisen yhteydessä käyttöoikeutta joudutaan hakemaan uudelleen, ja uusintahakemusmaksun suuruus on 1 000 euroa. (Hemmi 2005, 148; Kuluttajavirasto 2010; SFS-Ympäristömerkintä 2010; Ympäristömerkki 2011d; Ympäristömerkki 2011f.)

5.2 Joutsenmerkitty hotelli

Joutsenmerkitty hotelli on ympäristötyön ja ympäristövalveutuneisuuden kannalta hotellimarkkinoiden kärkijoukossa. Hotellin ympäristökuormitukset koostuvat samankaltaisista tekijöistä kuin tavallisessakin asumisessa; energiankäyttö, jätteen tuottaminen, peseminen ja ruoanlaitto lisäävät kaikki omalta osaltansa ympäristökuormaa. Joutsenmerkityn hotellin suurin ympäristöteko on vähentää kulutusta etenkin energian ja veden osalta. Ympäristömerkitty hotelli panostaa toimintaansa kierrätykseen, valitsee ympäristön kannalta haitattomampia kemikaaleja, asettaa ympäristöjärjestelmässään tavoitteita ja vaatimuksia erilaisille ympäris-

tönäkökohdille sekä saa kaikella toiminnallaan huomattavia kustannussäästöjä ja kilpailuetua hotellimarkkinoilla. (Hemmi 2005, 148–149.)

Pohjoismaisen ympäristömerkin voi saada mikä tahansa Pohjoismaissa sijaitseva hotelli tai retkeilymaja. Vaatimuksena on, että kyseinen matkailualan yritys täyttää Joutsenmerkin asettamat myöntämisperusteet. Hotellien ja retkeilymajojen ensimmäinen kriteeriversio julkaistiin 1.10.1999, jonka jälkeen majoitusyritykset ovat voineet hakea itselleen käyttöoikeutta Joutsenmerkkiin. Ensimmäinen Joutsenmerkin saanut hotelli Suomessa oli Scandic Hotel -ketjun Scandic Jyväskylä-hotelli vuonna 2001. (Lehmuskoski 2011b.) Ennen Jyväskylän hotellin ympäristömerkintää Joutsenmerkki oli myönnetty neljälle muulle Scandic-ketjun hotellille Norjassa ja Ruotsissa (Hemmi 2005, 168–170). Pohjoismaissa ympäristömerkittyjä hotelleja oli vuonna 2011 yhteensä noin 240, joista Ruotsissa sijaitsee yli puolet, noin 160 hotellia (Lehmuskoski 2011b). Suomessa Joutsenmerkittyjä majoitusyrityksiä oli vuonna 2011 yhteensä 32 (Ympäristömerkki 2011c).

Scandic-hotelliketjua voidaan yleisesti pitää hotellialan ympäristötyön edelläkävijänä. Scandic aloitti kestävän kehityksen mukaisen ympäristötyönsä jo vuonna 1993, jonka jälkeen ympäristöasiat on otettu osaksi päivittäistä toimintaa hotellilla. Scandicilla on Pohjoismaissa ja pohjoisessa Euroopassa yhteensä 160 hotellia, joista sata hotellia on saanut Joutsenmerkin. Vuonna 2004 kaikki Ruotsissa sijaitsevat Scandic-ketjuun kuuluvat hotellit saivat Joutsenmerkinnän. Scandicin ympäristöperiaatteisiin kuuluu, että jokaisessa hotellissa on oma ympäristövastaava, joka varmistaa, että ympäristösuunnitelmaan asetetut tavoitteet toteutuvat. (Scandic 2011a; Scandic 2011b.)

Vuonna 1996 Scandic-hotelleissa alettiin raportoida energian- ja vedenkulutuksen, pestävän pyykin määrän sekä jätteen määrän lukemat Scandicin omaan internet-pohjaiseen raportointijärjestelmään, SIR:iin (Sustainable Indicator Reporting). Raportointitiedoista energian- ja vedenkulutuksen sekä jätteen määrän arvot perustuvat Joutsenmerkin raja-arvoissa asetettuihin lukemiin. Raja-arvoja käsitellään luvussa 6.1. SIR-järjestelmässä olevia arvoja voi tarkkailla kuukausittaisen seurannan perusteella. Järjestelmästä ei kuitenkaan saa hotellikohtaisia kulutustietoja selville, vaan sivustolla voi tarkastella tietoja vain niiden kahdeksan maan osalta, joissa Scandic-hotelleja sijaitsee. Jokaisen neljän avainluvun kohdalla on myös

yleistietoa kunkin mitattavan kohdan ympäristövaikutuksista, parannuskeinoista sekä Scandicilla tehdyistä muutostoimenpiteistä. (Scandic 2011a; Scandic 2011b.)

Myös Radisson Blu -hotellien ympäristötoiminta on kokenut lähiaikoina suuria harppauksia. Hotelliketjun kaikille Suomessa oleville seitsemälle hotellille myönnettiin Joutsenmerkit vuonna 2009. (Kaikki Suomen Radisson Blu -hotellit ovat nyt Joutsenmerkittyjä 2009.)

6 JOUTSENMERKIN KRITERIEN KARTOITUS HOTELLI HELKASSA

Joutsenmerkin kriteerien kartoitus opinnäytetyönä Hotelli Helkassa käynnistyi yhteydenotostani Motiva Services Oy:n Ympäristömerkintä-yksikköön. Ympäristömerkinnän markkinointikoordinaattori Antti Lehmuskoski ilmoitti helsinkiläisen Hotelli Helkan olevan kiinnostunut hakemaan Joutsenmerkkiä. Otin yhteyttä Helkan ympäristövastaavaan Eeva Liukkoseen, ja sovimme tapaamisen yhdessä Helkan toimitusjohtajan Henry Laineen kanssa helmikuun 2011 lopulle. Maaliskuussa allekirjoitimme toimeksiantosopimuksen ja sovimme alustavaksi aikatauluksi, että opinnäytetyö olisi valmiina syksyllä 2011. Kuviossa 2 on esitetty opinnäytetyön etenemisen aikataulu.

Helmikuu 2011	<ul style="list-style-type: none"> •Ensimmäinen tapaaminen hotellilla
Maaliskuu	<ul style="list-style-type: none"> •Toimeksiantosopimuksen allekirjoittaminen •Tapaaminen Ympäristömerkinnän markkinointikoordinaattori Antti Lehmuskosken kanssa
Huhtikuu	<ul style="list-style-type: none"> •Alustava sisällysluettelo- ja teoriapohja Helkaan •Aloitusseminaari
Toukokuu	<ul style="list-style-type: none"> •Tapaamisia ympäristövastaava Eeva Liukkosen kanssa hotellilla, kysymysten läpikäyntiä •Kysymyslistojen tekeminen hotellin työntekijöille •Kriteerien kartoitusta
Kesäkuu	<ul style="list-style-type: none"> •Väliseminaari •Kartoituksen jatkaminen
Syyskuu	<ul style="list-style-type: none"> •Tapaaminen keittiöpäällikkö Jani Ruohosen kanssa •Kartoituksen jatkaminen •Opinnäytetyön kirjoittamista
Lokakuu	<ul style="list-style-type: none"> •Tapaaminen huoltopäällikkö Mika Meiserin kanssa •Kartoituksen jatkaminen •Opinnäytetyön kirjoittamista
Marraskuu	<ul style="list-style-type: none"> •Kartoituksen jatkaminen •Opinnäytetyön kirjoittamista ja yhteenvedon laatimista
Joulukuu- Helmikuu 2012	<ul style="list-style-type: none"> •Opinnäytetyön kirjoittaminen valmis •Loppuseminaari

KUVIO 2. Opinnäytetyön etenemisen aikataulu

Joutsenmerkin hakuprosessi perustuu hotellien ja retkeilymajojen myöntämisperusteisiin, jotka on laadittu Pohjoismaisen ympäristöasiantuntijatyöryhmän toimesta. Hotellien ja retkeilymajojen myöntämisperusteiden versio 3.2 koostuu 36 pakollisesta vaatimuksesta ja 68 pistevaatimuksesta. Pakollisia Helkaa koskevia vaatimuksia myöntämisperusteissa on yhteensä 32 kohtaa. Helkaa koskevia pistevaatimuksia on yhteensä 63. Pakolliset vaatimukset on merkitty myöntämisperusteisiin O-kirjaimella ja pistevaatimukset P-kirjaimella. Pakollisten vaatimusten on aina täyttyvä, jotta hotelli voisi saada itselleen käyttöoikeuden Joutsenmerkkiin. Pistevaatimusten tarkoituksena on saada pisteitä eri kriteerikohdista, jotka lasketaan lopuksi yhteen. Saavutetusta kokonaispistemäärästä on täyttyvä 65 prosenttia ja ympäristövaatimusten Käyttö ja huolto -pistevaatimuksista vähintään 60 prosenttia. Pakollisten kriteerikysymysten ja pistevaatimusten lisäksi hotellien myöntämisperusteissa on määritetty neljä raja-arvoa, joita käsitellään luvussa 6.1. Joutsenmerkin hakuprosessia varten jokaisen myöntämisperusteen kohdalla on merkintä, jonka tarkoituksena on osoittaa hakijalle, kuinka vaatimuksen täyttyminen tulee todentaa. Useat kohdat vaativat esimerkiksi kirjallista selvitystä, dokumentaatiota, luetteloa, laskua tai kuvausta. Muutamat Joutsenmerkinnän vaatimukset Pohjoismaisen ympäristömerkintä tarkastaa paikan päällä. (Joutsenmerkin myöntämisperusteet 2011.)

Joutsenmerkin myöntämisperusteisiin perehtyminen ja niiden tulkitseminen katsottiin parhaaksi tehdä yhdessä Ympäristömerkinnän markkinointikoordinaattorin kanssa. Pidimme Hotelli Helkassa maaliskuussa tapaamisen, jossa kävimme läpi kriteerivaatimuksia. Samalla sain myös opastusta kriteerien tulkintaan ja selkeämmän käsityksen tulevasta projektista. Tapaamisen aikana pohdimme yhdessä Helkan ympäristövastaavan kanssa, onko Joutsenmerkin hakuprosessi liian laaja työ yhden opiskelijan opinnäytteeksi. Rajasimme opinnäytetyön koskemaan vain Joutsenmerkin hakuprosessiin liittyvää kartoitustyötä, jossa kartoitetaan Helkan tämänhetkisen ympäristötoiminnan tila ja selvitetään, onko hotellilla mahdollisuutta hankkia itselleen käyttöoikeus Joutsenmerkkiin. Opinnäytetyöstä rajattiin pois myöntämisperusteissa vaadittujen dokumentaatioiden, selvitysten ja muiden kriteerien todentamisen laatiminen sekä varsinainen Joutsenmerkin hakemus. Sovimme kuitenkin, että lopputyöhön sisällytetään Helkan ympäristöasioiden hallinnan toimenpide- ja kehittämissuunnitelmia.

Helkassa suoritettiin edellisen kerran ympäristöasioiden kartoitusta Joutsenmerkin kriteerivaatimusten perusteella vuonna 2008. Tässä opinnäytetyössä hyödynnetty Joutsenmerkin myöntämisperusteiden versio 3.2 on sama kuin vuonna 2008. Versio 3.2 on voimassa 14.6.2007–30.6.2012. Kolmen vuoden takaiset kartoitustiedot nähtiin kuitenkin sen verran vanhentuneiksi, että luotettavimmat tiedot Helkan nykyisen toiminnan tilasta perustuvat uudelleen tehtävään kartoitukseen. Kartoitustyössä hyödynnetyt tiedot koskevat vuotta 2010, sillä kriteerivaatimusten selvittämiseen tarvittiin yksi kokonainen seurantavuosi.

Loppukeväällä 2011 tapasimme muutamaan otteeseen Helkan ympäristövastaavan kanssa ja kävimme Joutsenmerkin myöntämisperusteita läpi selkeiden vaatimuskriteerien osalta. Sain ympäristövastaavalta yhteystietoja hotellin työntekijöihin, hotellin käyttämiin palveluihin sekä muihin yhteyshenkilöihin. Tapaamisessa sain myös lisämateriaaliksi Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän alkukartoituslomakkeen, Ecompter-hiilijalanjätkilaskurin tiedonkeruulomakkeen sekä muuta hyödyllistä tietoa Helkan toiminnasta ja ympäristöprojekteista.

Kriteerivaatimusten selvittämiseksi jaoin kysymykset hotellin työntekijöiden ja muiden yhteyshenkilöiden ammattiosaamisen mukaan. Laadin eri yhteyshenkilöille kysymyslistat kriteerivaatimuksista, jotka lähetin eteenpäin sähköpostitse. Kartoitustyön yhteyshenkilöihin kuuluivat Helkan toimitusjohtaja, siivouspalvelu Servisole Oy:n laatupäällikkö Marita Tervanen, huoltopäällikkö Kimmo Suvanto, huoltopäällikkö Mika Meiseri, Helkan käyttämät pesulat Lindström Oy sekä Rusanen Tekstiilipalvelut Oy, keittiöpäällikkö Jani Ruohonen, ravintolapäällikkö Anu Malvinen, myyntipäällikkö Marko Virtanen sekä tavarantoimittajat Pamark ja Sandbox. Kartoitustyön aikana Helkan huoltopäällikkö Kimmo Suvanto siirtyi muihin tehtäviin sekä myös hotellin tekstiilipesula vaihtui takaisin Comfortaksi, kun Rusanen Tekstiilipalvelut Oy:n liiketoiminta siirtyi Lindström Oy:n alaisuuteen. Comforta on Lindström Oy:n tytäryhtiö, joka tuottaa tekstiilipalveluita hotelli- ja terveydenhuoltopalveluille (Rusanen Tekstiilipalvelut Oy 2011).

Joutsenmerkin kriteerivaatimusten läpikäyminen sähköpostin välityksellä osoitautui kevään, kesän ja alkusyksyn aikana hankalaksi ja aikaavieväksi selvitystapaksi muutaman yhteyshenkilön kanssa. Sovimme keväällä Helkan ympäristövastaavan kanssa, että mahdolliset tapaamiset hotellin työntekijöiden kanssa olisivat

aiheellisia, mikäli kriteerivaatimukset jäävät sähköpostiviestittelyllä epäselviksi. Joidenkin yhteyshenkilöiden kanssa kriteerivaatimusten selvittäminen sähköpostitse onnistui erinomaisesti. Tähän vaikutti suuresti se, että tietyille yhteyshenkilöille selvitettäviä kysymyksiä oli vain muutama, jolloin selvitystyö ei vaatinut paljon omaa työaikaa. Vastaavasti etenkin huoltopäällikön ja keittiöpäällikön ammattiosaamiseen liittyviä kysymyksiä myöntämisperusteista löytyi yhteensä noin 50 kappaletta. On ilmeistä, että niinkin suuri kysymysmäärä vaatii usein lisäselvityksiä ja tarkennuksia vastausten perusteellista selvittämistä varten. Kartoitustyön etenemiseen, vastausten saamiseen ja tapaamistilaisuuksien järjestämiseen vaikuttivat suuresti yhteyshenkilöiden kesälomat sekä muut aikataulut. Kesän aikana kriteerivaatimusten selvittäminen oli erittäin hidasta, ja päätimme Helkan ympäristövastaavan kanssa jatkaa kartoitusta kesälomien jälkeen.

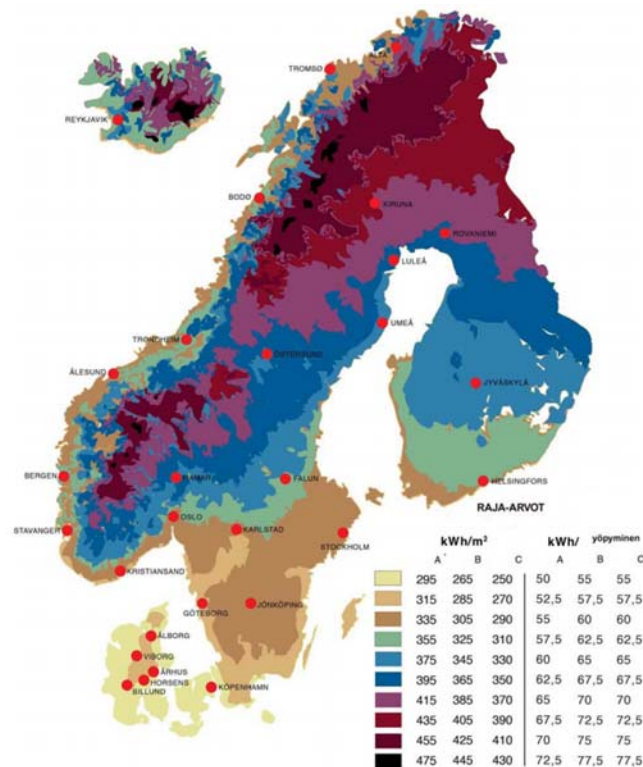
Syyskuun loppupuolella tapasimme Helkan Keittiön keittiöpäällikön kanssa ja keskustelimme keittiötä ja ravintolaa koskevista kriteerivaatimuksista laatimani kysymyslistan perusteella. Tapaamiseen osallistui myös Helkan ympäristövastaava. Selvitimme yhteensä noin 20 keittiöpäällikön osaamisalueeseen kuuluvaa myöntämisperustetta. Lokakuussa 2011 tapasin Helkan huoltopäällikön, jonka kanssa kävin läpi talotekniikkaan, huoltoon, hotellirakennukseen sekä hotellin yleisiin tiloihin, tarvikkeisiin ja irtaimistoon liittyviä kriteerivaatimuksia.

Joutsenmerkin myöntämisperusteiden läpikäymisen ja vaatimusten toteutumisen dokumentoimiseksi laadin jokaiselle kriteerille oman asiakirjan, johon kokosin tietoja kysymyksen toteutumisesta ja saavutetusta pistemäärästä. Erillisten asiakirjojen lisäksi laadin myöntämisperusteista yhteenvetotaulukon, josta näkyy selkein värikoodein, mitkä kriteerit täyttyvät sekä mahdollisia lisätietoja kriteereistä. Kartoitustyön aikana päivitin kemikaaliluettelon Helkassa käytettyjen kemikaalien nimekkeet, käyttömäärät sekä käyttöalueet yhteyshenkilöiltä saamieni tietojen perusteella. Lisäksi laadin Joutsenmerkin myöntämisperusteissa esitettyyn pisteiden koostetaulukon perustuvan yhteenvedon. Yhteenvedossa (liite 1) on esitetty ympäristövaatimuksen aihealueen saavuttamat pistemäärät, enimmäispistemäärät sekä asian havainnollistamiseksi kunkin ympäristövaatimuksen prosenttiosuus Helkan saavuttamista pisteistä. Opinnäytetyössä laadittuja asiakirjoja Hotelli Helka voi hyödyntää tarvittaessa omissa tulevaisissa toimenpiteissään Joutsenmerkkiin tai muihin ympäristönäkökohtiin liittyen.

6.1 Raja-arvojen selvittäminen

Joutsenmerkin myöntämisperusteissa on määritetty raja-arvot hotellin energian-, veden- ja kemiallisten aineiden kulutukselle sekä jätehuollolle. Näistä neljästä raja-arvosta majoitusliikkeen on täytettävä kaksi: pakollinen energiankulutuksen raja-arvo ja lisäksi vähintään yksi muista kolmesta raja-arvosta. Jos majoitusliike täyttää useampia raja-arvoja, on sen mahdollista saada lisäpisteitä (ks. luku 6.2.9). Joutsenmerkin myöntämisperusteissa hotellit on luokiteltu kolmeen eri luokkaan A, B tai C majoitusliikkeen luonteen tai toiminnan mukaan. Nämä kolme luokitteluperustetta määräävät maksimi-arvot kaikille neljälle raja-arvolle. Hotelli Helka kuuluu luokkaan A, koska hotellin huonekäyttöaste ylittää 60 prosenttia. Vuonna 2010 Helkan käyttöaste oli 69 prosenttia.

Energiankulutuksen raja-arvo koostuu hotellin sähkön ja lämmön yhteiskulutuksesta. Raja-arvossa sähkön ja lämmön yhteiskulutus suhteutetaan joko majoitusliikkeen kokonaispinta-alaan tai vuotuisen asiakasmäärään. Lisäksi energiankulutuksen raja-arvon määrittämisessä on tärkeää ottaa huomioon alla olevassa kuvassa määritetyt maantieteelliset ilmastoalueet.

KUVIO 3. Hotellien ilmastoaluejako Joutsenmerkin myöntämisperusteissa (Joutsenmerkin myöntämisperusteet 2011)

Kuvion perusteella Hotelli Helka kuuluu ruskealla merkittyyn kolmanneksi ylimpään luokkaan, jonka mukaan luokkaan A kuuluvalla Helkalla energiankulutus saa maksimissaan olla 335 kWh/m^2 , eli suhteessa hotellin lämmitettyyn kokonaispinta-alaan, tai 55 kWh hotellissa vietettyä vierasyötä kohden. Helkan bruttoalaksi on laskettu $7\,855 \text{ brm}^2$, johon on sisällytetty hotellin kerrostasoalat riippumatta siitä, ovatko tilat lämmitettyjä vai eivät. Helkan lämmitetty kokonaispinta-ala ei siten ainakaan ylitä esitettyä lukua. Vuonna 2010 Helkassa yöpyi $51\,435$ asukasta, joten energiankulutuksen raja-arvon selvityksessä sähkön- ja lämmönkulutus suhteutettiin vuotuisen asukasmäärään. Energiankulutuksen raja-arvoksi asetettiin kuvion mukaan siten 55 kWh/yöpyminen .

Helkalla on käytössä Helsingin Energian tarjoama Sävel-palvelu, jossa sähkön- ja lämmönkulutustiedot olivat kätevästi saatavilla. Helkan osalta energiankulutuksen raja-arvoksi saatiin 46 kWh/yöpyminen . Pakollinen energian raja-arvo alittuu siis huomattavasti.

TAULUKKO 1. Energiankulutuksen raja-arvo

Luokka A (kWh/yöpyminen)	Helka (kWh/yöpyminen)
55 kWh/yöpyminen	46 kWh/yöpyminen

Vedenkulutuksen raja-arvo koskee hotellin kaikkea makean veden käyttöä. Vedenkulutuksen raja-arvotarkastelussa käytetään majoitusliikkeiden luokitteluperusteita. Luokkaan A kuuluvalla majoitusliikkeellä vedenkulutus saa olla maksimissaan 300 litraa yöpymisvuorokautta kohden. Helkan vedenkulutuksen tiedot on merkitty vuonna 2010 Ecompter-hiilijalanjälkilaskurin tiedonkeruulomakkeeseen. Helkan vedenkäytön raja-arvoksi laskettiin 170 litraa/yöpyminen, jonka mukaan vedenkäyttö vuonna 2010 jäi runsaasti myöntämisperusteiden raja-arvon alapuolelle.

TAULUKKO 2. Vedenkulutuksen raja-arvo

Luokka A (litra/yöpyminen)	Helka (litra/yöpyminen)
300 litraa/yöpyminen	170 litraa/yöpyminen

Kemiallisten tuotteiden raja-arvo perustuu kaikkiin majoitusliikkeen siivoukseen ja astianpesuun käytettäviin kemiallisiin tuotteisiin. Kemiallisten tuotteiden raja-arvo lasketaan aktiivisena aineena, joka tarkoittaa kemiallisen aineen määrää ilman vettä. Raja-arvoissa vaatimuksena on, että kemiallisia tuotteita käytetään alle 35 grammaa yöpymisvuorokautta kohden. Kemiallisten tuotteiden selvittäminen osoittautui haastavaksi prosessiksi. Tapaamisessa markkinointikoordinaattorin kanssa sovimme, että laatisin Helkan käyttämistä kemiallisista tuotteista luettelon analysoitavaksi Ympäristömerkintään. Luetteloon eriteltäisiin aineen tuotenimike, käyttöalue, mahdollinen ympäristömerkintä (Joutsenmerkki, EU-Kukka tai Bra Miljöval) sekä aineen tilausmäärä vuonna 2010 tai arviointi kulutuksesta sellaisten aineiden kohdalla, joiden tilaus on aloitettu vuoden 2011 aikana. Ympäristömerkintä selvittäisi jokaisen käytetyn kemikaalien aktiivisten aineiden määrät heidän valmiista kemikaalilistastaan.

Helkassa käytettyjen kemikaalien selvitystyössä yhteyshenkilöinä toimivat hotellin siivouspalvelun Servisole Oy:n laaturpäällikkö Marita Tervanen, tavarantoimittajien Pamarkin ja Sandboxin Samu Salminen sekä Kimmo Sario. Myös Helkan keittiöpäällikkö osallistui kemiallisten tuotteiden selvitykseen. Sain jokaiselta yhteyshenkilöltä Helkaan toimitettavien tuotteiden tilauslistat, joiden perusteella kokosin varsinaisen kemikaalilistan. Helkassa on aiemmin laadittu kemikaalilista Ekokompassi-ympäristöjärjestelmää varten, ja listasta oli jonkin verran hyötyä selvitystyössä. Monet aineet vaativat kuitenkin tarkistusta ja tilaustietoja eri yhteyshenkilöiltä. Alkutilvella 2011 Ympäristömerkintä sai valmiiksi kemikaalilistan analysoinnin. Lopputulokseksi selvisi, että kemiallisen kulutuksen raja-arvo alittuu Helkassa. Lopullista raja-arvon lukemaa Ympäristömerkintä ei ilmoittanut.

Jätehuollon raja-arvoon huomioidaan kaikki majoitusliikkeen päivittäisestä käytöstä syntyvä lajittelematon jäte eli sekajäte. Myöntämisperusteissa asetettu raja-arvo luokkaan A kuuluvalla majoitusliikkeelle on 1,35 kilogrammaa yöpymisvuorokautta kohden. Hotelli Helkan sekajätteen kuljetuksen hoitaa Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY), joka antaa vuosittaiset tiedot jätteiden määrästä. Helkan jätehuollon raja-arvoksi laskettiin 0,35 kilogrammaa hotelli-yöpymistä kohden, jolloin asetettu raja-arvo alittuu selkeästi.

TAULUKKO 3. Jätehuollon raja-arvo

Luokka A (kg/yöpyminen)	Helka (kg/yöpyminen)
1,35 kg/yöpyminen	0,35 kg/yöpyminen

6.2 Joutsenmerkin ympäristövaatimukset

Joutsenmerkin myöntämisperusteiden ympäristövaatimukset koostuvat useista eri aihealueista. Aihealueet jakautuvat talotekniikkaan ja huoltoon liittyviin vaatimuksiin sekä hotellin tiloihin, irtaimistoon sekä käytettyihin tuotteisiin ja palveluihin liittyviin vaatimuksiin. Lisäksi vaatimukset käsittävät kysymyksiä siivouksen, puhdistustuotteiden, jätteiden sekä keittiön ja ravintolan osalta. Joutsenmerkin ympäristövaatimuksia on tarkasteltu myöntämisperusteissa esitetyn jaottelun mukaisesti.

6.2.1 Käyttö ja huolto

Joutsenmerkin myöntämiskriteereissä Käyttö ja huolto -osio käsittää kysymyksiä ja vaatimuksia pääasiassa majoitusliikkeen taloteknisistä tiedoista. Tämän aihealueen kysymykset selvisivät huoltopäällikön kanssa järjestetyn tapaamisen yhteydessä. Tapaamisessa tutustuimme hotellissa käytettäviin valaisimiin, ja sain pakollista saunoja koskevaa vaatimusta varten lisätietoja. Muutamaa haastavampaa kysymystä varten huoltopäällikön oli tehtävä lisäselvityksiä tapaamisen jälkeen, mutta näihinkin kysymyksiin sain kattavat vastaukset muutaman viikon sisällä. Helkan energiakatselmusraportti selvensi myös muutamaa kriteerikohtaa.

Käyttö ja huolto -pistevaatimusten osuudesta on mahdollista saada maksimissaan 25 pistettä. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden mukaan vähintään 60 prosenttia kokonaispistemäärästä on täytyttävä. Hotelli Helka täyttää 64 prosenttia Käytön ja huollon pistevaatimuksista. Pakollisia vaatimuksia Käyttö ja huolto -osa-alueessa on kolme, joista yksi vaatimus ei Helkan tämänhetkisellä toiminnalla täyty. Täytymätön pakollinen vaatimus koskee hotellin saunalaitteita, jotka vaatimuksen mukaan on oltava aika- tai tarveohjattuja.

Helkan asiakassaunoista suurin osa on hetivalmiita saunoja, jotka Joutsenmerkin myöntämisperusteiden mukaan eivät ole yksiselitteisesti aika- tai tarveohjattuja. Helkan saunavalikoimasta löytyy myös höyrysauna sekä tavanomainen aikaohjattu sauna. Ympäristömerkinnän markkinointikoordinaattori ohjeisti tekemään lisäselvityksiä saunojen energiankulutuksesta lämpö- ja lepotilassa, käyttöasteesta sekä kiukaiden kiinniloajoista. Huoltopäälliköltä saamieni tietojen perusteella lähetin saunojen lisäselvityksen Ympäristömerkintään analysoitavaksi. Markkinointikoordinaattorin mukaan Helkan saunalaitetyypit eivät täytä Joutsenmerkin kriteerivaatimuksia. Nykyiset vaatimukset olettavat, että kiukaan pitäisi kuluttaa energiaa vain silloin, kun saunaa lämmitetään tai siellä saunotaan. Sen sijaan heti valmis kiuas kuluttaa energiaa kaiken aikaa. Saunalaitteita koskeva pakollinen kriteerivaatimus on kuitenkin suurella todennäköisyydellä siirtymässä pistevaatimukseksi seuraavassa hotellien ja retkeilymajojen myöntämisperusteiden versiossa. (Lehmuskoski 2011a.)

Käyttö ja huolto -osion pistevaatuksista Helka saa nolla pistettä vain kahdesta kohdasta. Hotelli Helkaan ei tällä hetkellä tule uusiutuvista energianlähteistä tuotettua sähköä, sillä sähköntoimittajalla Helsingin Energialla ei ole vihreää sähköä sähkötuotevalikoimassaan. Majoitusliikkeellä ei myöskään ole kohdevalaisimissa käytössä LED-valaisimia Joutsenmerkin vaatimuksissa osoitetun prosenttimäärän (vähintään 10 prosenttia) mukaisesti. LED-valaisimet ovat huoltopäällikön mukaan vielä sen verran kalliimpia kuin muut valaisimet, ettei niiden hankkiminen ole taloudellisesti kannattavaa. Helka on kuitenkin valmis siirtymään LED-valaisimiin ja lisäämään entisestään energiansäästölamppujen määrää.

Tämän osa-alueen perusteella Helkan toiminnassa on erityisen positiivista hotellille laadittu energiakatselmusraportti (enemmän tietoa luvussa 2.1) sekä kaukolämmön käyttäminen lämmityksessä. Huoltopäälliköltä saaman tiedon mukaan Helkan lämpöpumpuissa, kylmlaitteissa tai ilmastointilaitteissa ei myöskään käytetä kylmäaineena HCFC:tä tai CFC:tä, mikä tuo Helkalle täydet pisteet. Energiakatselmuksen mukaan hotellin WC-istuimet kuluttavat vettä myöntämisperusteissa asetetun määrän mukaisesti ja WC-istuinten osuudesta yli 50 prosentissa (Helkassa tällä hetkellä 74 prosentissa) on kaksi huuhtelutasoa.

6.2.2 Hotellin tilat ja vastahankitut tuotteet

Joutsenmerkin myöntämiskriteereiden Hotellin tilat ja vastahankitut tuotteet -osio käsittää vaatimuksia muun muassa hotellissa käytetyistä kestokulutushyödykkeistä, kulutustarvikkeista, palveluista sekä hotellihuoneissa käytetyistä saippuoista ja shampoista. Osiossa on neljä pakollista vaatimusta, joista kaksi kohtaa velvoittaa hotellia valitsemaan tulevaisuudessa ei-halogenoituja muoveja sisustusmateriaaleiksi ja hankkimaan jatkossa tekstiilejä, joita ei ole käsitelty halogenoiduilla palonestoaineilla. Muut pakolliset vaatimukset koskevat vastahankittujen energiansäästölamppujen käyttöaikaa ja hotelliin hankittujen ympäristömerkittyjen talouspaperin, paperipyyhkeiden ja WC-paperin määrää. Helka täyttää Hotellin tilat ja vastahankitut tuotteet -osion pakolliset kriteerivaatimukset.

Pistevaatuksissa on keskitytty suurimmaksi osaksi hotellissa käytettäviin ympäristömerkittyihin palveluihin, tuotteisiin ja kestokulutushyödykkeisiin. Näiden kriteerien selvittämiseen olin yhteydessä Helkan huoltopäällikköön, myyntipääl-

liikköön, ympäristövastaavaan ja toimitusjohtajaan sekä Lindström Oy:öön ja Servisole Oy:n myyntipäällikköön. Selvitettäviin vaatimuksiin liittyi muun muassa toimistokoneiden stand by -toiminto, hotellihuoneiden saippuoiden ja shampoiden annostelu sekä hotellissa käytettävien ympäristömerkittyjen painotuotteiden, kulutstarvikkeiden ja kestokulutushyödykkeiden osuus kokonaismäärästä. Lisäksi osiossa käsitellään työvaatteiden pesuun, palautuspullojen kierrättämiseen, kertakäyttömukeihin sekä työympäristöön liittyviä kysymyksiä.

Helka saavuttaa tästä ympäristövaatimusten osa-alueesta 58 prosenttia enimmäispistemäärästä. Etenkin ympäristömerkittyjen painotuotteiden, saippuoiden ja shampoon sekä kestokulutushyödykkeiden hankintaan tulisi jatkossa kiinnittää tarkempaa huomiota, jotta Helka saavuttaisi korkeamman pistemäärän. Sen sijaan palautuspullojen kierrätysjärjestelmä, saippuoiden annostelu hotellihuoneissa sekä kertakäyttöastioiden välttäminen ovat hoidettu hyvin. Ympäristömerkittyjen kulutstarvikkeiden määrä täyttää pistevaatimukset, mutta tuotemäärää olisi mahdollista lisätä entisestään. Helkan työergonomia on myös tarkastettu riippumattoman asiantuntijan toimesta vuonna 2006.

6.2.3 Vierashuoneet

Vierashuoneita koskeva ympäristövaatimusten aihealue käsittelee hotellihuoneiden vuodevaatteita ja pyyhkeitä, valaistusta, sähkölaitteita, suihkuja, jätteiden lajittelua sekä huoneissa käytettäviä kertakäyttötuotteita. Useat kysymykset selventyivät loppukevällä 2011 Helkan ympäristövastaavan kanssa järjestetyssä tapaamisessa. Minibaarien sähkönkulutustiedot, vettä säästävien suihkujen virtausmäärät ja televisioiden säätäminen selvisivät Helkan huoltopäälliköltä. Ympäristömerkittyjä tai luonnonmukaisesti valmistettuja vuodevaatteita ja pyyhkeitä koskeva pistevaatimus selvisi Comfortan yhteyshenkilöltä. Vierashuoneita käsittelevän osa-alueen ainoa pakollinen vaatimus edellyttää, että hotellin huoneista 60 prosenttia tai enemmän on oltava savuttomia. Hotelli Helkan jokainen hotellihuone on savuton. Helkan Baarin yhteydessä on ilmastoitu sikarihuone tupakoiville asiakkaille.

Vierashuoneet-osioista Helka saavuttaa 58 prosenttia kokonaispistemäärästä. Helposti toteutettavia parannuskohtia olisi esimerkiksi jätteiden lajittelumahdollisuus

hotellihuoneissa sekä kertakäyttötuotteista luopuminen. Helkan kylpyhuoneisiin asennetaan vettä säästävät suihkujen ja hanojen suuttimet, jolloin veden virtaus saadaan säädettyä pienemmäksi. Muutama vuosi sitten Helkassa kokeiltiin samaista suutinosien vaihtoa, mutta asiakkailta saadun palautteen mukaan vettä säästävistä suihkuista luovuttiin. Vuonna 2006 tehdyn remontin yhteydessä Helkan vierashuoneisiin ei tehty läsnäoloanturilla toimivaa valaistusta. Läsnäoloanturilla tarkoitetaan esimerkiksi elektronista korttia, jolla valaistuksen saa päälle tai pois. Energiakatselmusraportissa esitetty läsnäoloantureiden asennusremontti on liian laaja ja kustannukseltaan korkea. Takaisinmaksuaika remontille on myös kovin pitkä, vaikka remontin avulla sähkönkulutusta saataisiinkin alennettua.

6.2.4 Keittiö ja ruokasali

Hotelleja ja retkeilymajoja koskevat myöntämisperusteet huomioivat myös hotellin ravintolan, keittiön ja ruokasalin. Vaikka Joutsenmerkityille ravintoloille on laadittu omat myöntämisperusteet, käsitellään hotellien ravintolapalveluita osana hotellin kokonaistoimintaa. Hotelli Helkan asiakkaille tarjottu aamiainen nautitaan Helkan Keittiön tiloissa. Keittiö ja ruokasali -osion läpikäymiseksi järjestimme tapaamisen Helkan Keittiön keittiöpäällikön kanssa.

Osion neljästä pakollisesta vaatimuksesta täyttyy nykyisellä toiminnalla kaksi. Nämä vaatimukset velvoittavat, että ruokasali on savuton ja ettei aamiaispöydässä tai ruokasalissa käytetä kertakäyttötuotteita. Kaksi täyttymätöntä vaatimusta koskevat ympäristömerkittyjä astianpesu- ja kuivausainekemikaaleja. Helkan Keittiön tämänhetkinen kemikaalivalikoima ei sisällä riittävästi ympäristömerkittyjä aineita. Joutsenmerkin kriteerivaatimusten mukaan 70 prosenttia astianpesuun käytetyistä tuotteista (aktiivisena aineena mitattuna) tulisi olla ympäristömerkittyjä. Ei-ympäristömerkittyjen astianpesuaineiden osuutta oli tämän kartoituksen aikana turha selvittää, koska ympäristömerkittyjenkin aineiden vaatimus ei täyty. Astianpesuaineita kulutetaan satoja kiloja vuodessa, joten ne ovat huomattava osa ravintolassa käytetyistä kemikaaleista. Aineiden vaihtaminen ympäristöystävällisempiin tuotteisiin olisi vaivatonta. Tällöin myös Keittiö ja ruokasali -osion kaikki pakolliset vaatimukset täytyisivät. Pistevaatimuksissa myös yksi kysymys käsitte-

lee astianpesuun käytettäviä ympäristömerkittyjä aineita, eikä tästäkään kohdasta ole tällä hetkellä mahdollista saada pisteistä.

Keittiötä ja ruokasalia käsittelevän aihealueen kokonaispistemäärästä kertyi 47 prosenttia. Positiivista keittiön ja ruokasalin toiminnassa on, että aamiaisella käytettyjä Reilun kaupan tuotteita ja luomuelintarvikkeiden määrää on lisätty jatkuvasti. Ravintolan astianpesukemikaalien annostelusta Helka sai täydet pisteet.

6.2.5 Hotellin ja ravintolan lisävaatimukset

Hotellin ja ravintolan lisävaatimukset koskevat ravintoloita, joissa on ruoanvalmistuskeittiö. Lisävaatimukset-osio käsittää seitsemän pistevaatimusta, jotka käytiin läpi Helkan Keittiön keittiöpäällikön kanssa. Hotelli Helkan yhteydessä toimiva Helkan Keittiö ei ole Joutsenmerkitty.

Pistevaatimuksissa käsitellään ravintolan paikallisia eli lähellä valmistettuja, viljeltyjä, käsiteltyjä ja varastoituja elintarvikkeita ja juomia, ruokalistan kasvisruokavaihtoehtoa, ruoan geenimuunnellun raaka-aineen (GMO) osuutta ja valmistusaineiden alkuperää, jäättiläiskatkarapujen käyttöä sekä energiaa ja vettä säästäviä toimenpiteitä. Pistevaatimuksista täyttyi 47 prosenttia enimmäispistemäärästä. Ravintolaa koskevat tietyt myöntämisperusteet olisi mahdollista täyttää pienillä muutoksilla, jolloin hotelli saavuttaisi enemmän pisteitä. Esimerkiksi ravintolan lounasruokalistaan voisi sisällyttää vähintään yhden kasvisruokalajin ja energiaa ja vettä säästäviä toimenpiteitä olisi mahdollista lisätä. Keittiön energiankulutusta voitaisiin mitata erikseen.

6.2.6 Siivous ja pesu

Joutsenmerkin myöntämisperusteet sisältävät useita eri kohtia majoitusliikkeessä käytettävistä kemikaaleista. Kemikaaleja koskevan raja-arvon lisäksi ympäristövaatimusten Siivous ja pesu -aihealueeseen kuuluu viisi pakollista vaatimusta kemikaaleihin ja niiden käyttöön liittyen. Kemikaaleihin liittyviä kysymyksiä on esiintynyt myös ravintolaa ja keittiötä koskevien kysymysten kohdalla. Helkan kemikaalilistaa on mahdollista hyödyntää niin raja-arvolaskennassa kuin myös muissa pakollisissa vaatimuksissa ja pistevaatimuskohdissa.

Ympäristömerkinnän analysoimasta kemikaaliluettelosta selvisi, ettei Helkan tämänhetkinen kemikaalivalikoima täytä Joutsenmerkin myöntämisperusteissa asetettuja arvoja. Myöntämisperusteet velvoittavat, että ympäristömerkittyjä tekstiilipesuaineita on oltava 70 prosenttia, päivittäiseen siivoukseen käytettyjä ympäristömerkittyjä tuotteita 50 prosenttia (Helkassa tällä hetkellä 18 prosenttia), ympäristömerkittyjä kemiallisia tekstiilipesutuotteita vähintään 90 prosenttia sekä yleis- ja saniteettipuhdistusaineita vähintään 80 prosenttia aktiivisena aineena mitattuna. Helkassa käytettyjen ei-ympäristömerkittyjen kemikaalien määrää oli tämän kartoitustyön aikana turha selvittää, sillä myöskään ympäristömerkittyjen aineiden osuus ei nykyisellä toiminnalla täyttänyt kriteerivaatimuksia.

Siivousmenetelmissä olisi mahdollista siirtyä kuivaan siivoukseen, jossa siivous suoritettaisiin pääosin ilman kemiallisia tuotteita hyödyntämällä kuivapyyhintämenetelmää. Helkan käyttämä pesula Comforta ei myöskään ole ympäristömerkitty. Suomessa ei ole tällä hetkellä Joutsenmerkin myöntämisperusteiden hyväksymää ympäristömerkittyä pesulaa. Helkan siivouksen hyviä puolia on, että siivouskemikaalit annostellaan automaattisella annostelujärjestelmällä, jolloin kemikaaleja ei tuhlaata liikaa. Siivoukseen käytettävät kemialliset tuotteet ovat myös tiivistettyjä, mikä vähentää huomattavasti muun muassa pakkausmateriaalin määrää.

Siivous ja pesu -osiosta Helkan saavuttama prosenttiosuus kokonaispistemäärästä on nykyisellä toiminnalla 27 prosenttia. Alhainen pistemäärä johtuu vähäisestä ympäristömerkittyjen kemikaalien käytöstä. Helkassa aloitettiin vuonna 2011 ympäristöystävällisten Tana Professional -tuotteiden tilaaminen. Tana Green Care -tuoteperheen puhdistusaineet ovat saaneet Suomessa EU-Kukkamerkinnän. Tana -tuotetilaus koskee saniteettipuhdistusaineita, yleispuhdistusaineita sekä ikkunoiden ja peilien puhdistusaineita. Tämän kartoitustyön kannalta Tana Professional -tuotteiden käyttöönotolla ei ollut vaikutusta kokonaispistemäärään, sillä tarkastelussa oli vuosi 2010.

6.2.7 Jätteet

Hotellin jätehuolto ja kierrätystä käsittelevä Jätteet-aihealue sisältää kolme pakollista vaatimusta ja kolme pistevaatimusta. Pakollisissa vaatimuksissa esitetään, että hotelli lajittelee ja käsittelee kaikki syntyvät ongelma- ja erikoisjätteensä vi-

ranomaisten ohjeiden mukaisesti. Ongelma- ja erikoisjätteillä tarkoitetaan tässä pakollisessa vaatimuksessa maaleja, liuottimia ja öljyjätteitä, paristoja, loisteputkia ja pienloistelamppuja sekä sähkö- ja elektroniikkaromua (SER). Toinen pakollinen vaatimus koskee syntypaikkalajittelua. Syntypaikkalajittelu on suoritettava kunnan osoittamien jäteryhmien mukaisesti. Jäteryhmiiin kuuluvat väritön ja väriäinen lasi, posliini, keräyspaperi, aaltopahvi, keräyskartonki, muovi, pienmetalli, tekstiilit, biojätteet, rasva- tai ruokaöljy sekä energiajäte. Myöntämisperusteiden mukaan jäteryhmistä on täyttyvä neljä. Hotelli Helkassa jätteet lajitellaan seitsemään eri jakeeseen. Kolmantena pakollisena vaatimuksena edellytetään, että asiakkailta on käytössä paristonkeräyspiste. Helkan vierashuoneissa asiakkaille on tiedotettu, että paristot kerätään vastaanotossa olevaan keräyspisteeseen. Jätteet -osiosta Helka täyttää kaikki kolme pakollista vaatimusta.

Pistevaatimuksista Helka saavuttaa 92 prosenttia kokonaispistemäärästä. Täydet pisteet Helka saa palautuspakkauksia käsittelevästä vaatimuksesta, joka edellyttää, että vähintään kolme tavarantoimittajaa toimittaa tuotteet palautuspakkauksissa vähintään kahdesti kuukaudessa. Toinen täytetty pistevaatimus liittyy biojätteisiin. Biojätteet tulisi kompostoida, mädättää tai käyttää biokaasun tuotantoon. Helkan bio-, seka- ja energiajätteistä vastaa HSY. Biojäte kompostoidaan Ämmäsuon jätteenkäsittelykeskuksessa Espoossa (HSY 2011). Pistevaatimuksista yksi jää puolen pisteen päähän maksimipistemäärästä. Vaatimuksen mukaan jätteet tulee lajitella neljään eri jakeeseen aiemmin mainittujen jäteryhmien perusteella. Jokaisesta lajitellusta jakeesta saa puoli pistettä. Maksimipistemäärä tässä vaatimuksessa on neljä, ja Helka saavuttaa 3,5 pistettä. Kolmesta pistevaatimuksesta on mahdollista saada yhteensä kuusi pistettä, ja Helka saavuttaa 5,5 pistettä tästä osiosta.

6.2.8 Kuljetukset

Ympäristövaatimusten Kuljetukset-osiosta on kolme pistevaatimusta, jotka koskevat hotellin omia ajoneuvoja, julkisista liikennevälineistä tiedottamista sekä polkupyörien, hevosten tai vastaavien kulkuneuvojen lainausta tai vuokraamista. Joutsenmerkin myöntämisperusteissa omilla ajoneuvoilla tarkoitetaan hotellin toimintoihin, esimerkiksi tavaroiden ja asiakkaiden kuljettamiseen käytettyjä ajoneuvoja. Tämä kohta koskee myös Helkan toimitusjohtajan työsuhteautoa, joka

on ainoa Helkan omistama ajoneuvo. Pistevaatimuksissa voi saada pisteen, jos ajoneuvo käyttää uusiutuvaa polttoainetta tai jos viisipaikkaisen henkilöauton suurin hiilidioksidipäästö vastaa 120 g/km tai vastaavasti seitsemänpaikkaisen henkilöauton 125 g/km. Toimitusjohtajan henkilöauto ei tällä hetkellä täytä kumpakaan kohtaa, mutta käytössä oleva auto on vaihtumassa ympäristöystävällisempään vaihtoehtoon.

Kahdesta muusta pistevaatimuksesta Helka saa täydet pisteet, sillä hotellin asiakkaat saavat tietoa julkisista liikennevälineistä. Asiakkailta on myös mahdollisuus lainata Helkan omistamia kahta sähköpyörää ja yhtä tavallista polkupyörää.

6.2.9 Lisäpisteet ja lisävaatimukset

Majoituspalveluiden on mahdollista saada lisäpisteitä raja-arvoista, mikäli se täyttää enemmän kuin kaksi raja-arvoa. Helkan raja-arvoihin liittyvät laskennat on esitetty luvussa 6.1, jossa selvisi, että Helka täyttää kaikki neljä määritettyä raja-arvoa. Kummastakin raja-arvoa koskevasta pistevaatimuksesta on mahdollista saada neljä pistettä. Ensimmäisestä pistevaatimuksesta Helka saa täydet pisteet, sillä hotelli selvittää kaikki neljä raja-arvoa. Toinen pistevaatimus koskee energiankulutuksen raja-arvoa. Vaatimuksessa saa sitä enemmän pisteitä, mitä vähäisempää hotellin energiankulutus on energiankulutuksen raja-arvoon verrattuna. Prosenttilaskennan tuloksena hotellin kokonaisenergiankulutus on 16 prosenttia pienempi kuin energian raja-arvo. Vaatimuksessa esitetyn taulukon mukaan tämä oikeuttaa kahteen pisteeseen. Nykyisellä toimellaan Helka saavuttaa siis yhteensä kuusi lisäpistettä.

Joutsenmerkin myöntämisperusteissa on esitetty Lisävaatimukset-kohtia, jotka käsittelevät hotelleja, joissa on konferenssitilat, uima-allas tai oma puutarha. Kuten aiemmin on todettu, Helkassa on kolme kokoustilaa. Muut lisävaatimuskriteerit eivät koske Helkaa, sillä hotellilla ei ole puutarhaa eikä uima-allasta. Porealtaat eivät sisälly myöntämisperusteiden uima-allasvaatimukseen. Konferenssitiloja käsittelevät ympäristövaatimukset sisältävät yhden pakollisen vaatimuksen, jossa edellytetään, että kokousvierailta on mahdollisuus paperin syntypaikkalajitteluun. Kaikissa Helkan kokoustiloissa on paperinkeräysastia, joten tämä vaatimus täyttyy. Konferenssitiloihin liittyy myös viisi pistevaatimusta, jotka käsittelevät jätte-

den lajittelua, ympäristömerkittyjä tuotteita sekä kertakäyttötuotteita. Helka saa täydet pisteet vaatimuksista, jotka edellyttävät, että vähintään 90 prosenttia taululehtiöistä on ympäristömerkittyjä ja ettei konferenssitiloissa käytetä kertakäyttölaseja. Jos kokousvierailloilla olisi mahdollisuus lajitella jätteensä vähintään kahteen ryhmään paperin lisäksi, saisi Helka pistevaatimuksesta yhden pisteen lisää. Tällä hetkellä henkilökunta lajittelee jätteet, mikä mahdollistaa puoleen pisteeseen. Helkan konferenssilehtiöt eivät tällä hetkellä ole ympäristömerkittyjä eikä tarjolla ole luomuhedelmiä. Näistä kohdista hotelli ei saa pisteitä. Kokonaispistemäärästä Helka saavuttaa 42 prosenttia.

6.2.10 Ympäristöasioiden hallinta

Ympäristöasioiden hallinta on yksi merkittävä osa Joutsenmerkin myöntämisperusteita. Majoitusliikkeellä on oltava kirjallinen ympäristöasioiden hallintajärjestelmä, johon on dokumentoitu ympäristövaatimusten Ympäristöasioiden hallinta-osion menettelyohjeet. Tässä osiossa on kymmenen pakollista vaatimusta. Useat menettelyohjeet ovat olleet osana Helkan toimintaa jo pidemmän aikaa ja muuttamat vaatimukset ovat samankaltaisia kuin Ekokompassi-ympäristöohjelmassa. Pakolliset menettelyohjeet edellyttävät, että hotellin työntekijöistä valitaan vastuhenkilöt vastaamaan hotellin ympäristöasioista sekä ylläpitämään Joutsenmerkin vaatimuksien toteutumista. Eri vastualueet kattavat esimerkiksi lainsäädännön noudattamisen, koulutukset, hankintojen sekä käyttöön ja huoltoon liittyvät aihealueet.

Hotellin ympäristövaikutusten vähentämiseksi on laadittava toimintasuunnitelma. Suunnitelmaan on sisällytettävä vähintään kaksi mitattavissa olevaa ajallisesti rajoitettua tavoitetta. Tavoiteluokkiin kuuluvat energian, kemikaalien, veden tai jätteiden osalta valitut toimenpiteet, jotka johtavat konkreettisiin ympäristöparannuksiin. Tähän vaatimukseen käy esimerkiksi Helkalle laaditun energiakatselmuksen tavoitteet tai Ekokompassissa esitetyt ympäristötavoitteet. Hotellin on noudatettava myös muun muassa taloutta, työympäristöä ja ulkoista ympäristöä koskevaa voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Myöntämisperusteiden mukaan henkilökunnan tulee saada tietoa Joutsenmerkin vaatimuksista. Uudet työntekijät tulee perehdyttää Joutsenmerkin vaatimukseen 30

päivän sisällä työsuhteen alkamisesta. Hotellin kaikkia työntekijöitä on koulutettava jatkuvasti niin yleisissä ympäristöasioissa kuin myös toimialakohtaisissa ympäristökysymyksissä. Työntekijöille on tiedotettava hotellin ympäristötyöstä ja raja-arvojen mittaustuloksista. Myös hotellin asiakkaille on annettava tietoa Joutsenmerkityn hotellin eduista sekä hotellin ympäristötyöstä.

Veden, energian, jätteiden ja kemiallisten tuotteiden kulutusta on mitattava menettelyohjeiden mukaisesti. Energian- ja vedenkäyttöä tulee mitata kuukausittain majoitusliikkeen ollessa auki. Tällä hetkellä vedenkäytön kuukausittainen mittaaminen ei ole mahdollista Helkassa, sillä HSY:ltä saadaan raportti vain vuosittaisesta kulutusmäärästä. Kuukausittaista vedenkulutuksen seuranta on kuitenkin tehty manuaalisesti joka kuukauden ensimmäinen työpäivä. Kemiallisten tuotteiden määriä ja jätemääriä tulee mitata kerran vuodessa.

Kaikki Joutsenmerkin vaatimuksia koskevat asiakirjat, kuten mittausraportit, koulutusrekisterit ja huoltosopimukset, on oltava helposti saatavilla. Hotellissa on myös oltava luettelo energiaa vaativista teknisistä laitteista ja niiden huoltoväleistä sekä huollon vastuhenkilöistä. Energiaa vaativat laitteet ovat esimerkiksi lämmitys- ja ilmastointilaitteet. Hotellin henkilökunnalla tulee olla selkeät ja helppotajuiset kemiallisten tuotteiden annostelu- ja käsittelyohjeet helposti saatavilla. Kaikista hotellissa käytetyistä kemiallisista tuotteista on oltava käyttöturvallisuustiedotteet.

Ympäristöasioiden hallinta -osion pakollisista vaatimuksista Helkan on mahdollista täyttää jokainen myöntämiskriteeri. Tällä hetkellä esimerkiksi Ekokompassi-hanke toimii erinomaisena ympäristöasioiden tietolähteenä sekä henkilökunnalle että asiakkaille. Mikäli Helka päättää jatkossa hakea Joutsenmerkin käyttöoikeutta, tiedotetaan henkilökuntaa ja asiakkaita Joutsenmerkistä. Myös energiaa vaativien laitteiden huoltopäiväkirjat ja kemiallisia aineita koskevat käyttöturvallisuustiedotteet sekä annostelu- ja käsittelyohjeet päivitetään ajan tasalle.

7 KEHITTÄMISEHDOTUKSIA YMPÄRISTÖNÄKÖKOHTIEN PARANTAMISEKSI

Tässä luvussa ympäristöasioiden kehittämisehdotuksia tarkastellaan Joutsenmerkin myöntämisperusteiden mukaisesti. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoituksessa selvisi, että Helkan nykyinen toiminta ei täytä Joutsenmerkin myöntämiskriteerejä. Pakollisia Helkaa koskevia vaatimuksia Joutsenmerkin myöntämisperusteissa on yhteensä 32 kohtaa, joista toteutuu 24 vaatimusta eli 75 prosenttia kokonaismäärästä. Suurin osa toteutumattomista vaatimuksista koskee Helkan kemiallisten tuotteiden valikoimaa, joka ei sisällä riittävästi ympäristömerkittyjä tuotteita.

Helkaa koskevia pistevaatuksia myöntämisperusteissa on yhteensä 63 kohtaa, joista on mahdollista saada kokonaisuudessaan 99 pistettä. Helkan kokonaispistemäärä on 60,5 pistettä eli pistevaatuksista täyttyy 61 prosenttia. Joutsenmerkki vaatii, että kokonaispistesummasta täyttyy vähintään 65 prosenttia. Helkan tulisi siis kasvattaa pistemääränsä 65 pisteeseen, jotta kaikkia pistevaatuksia koskeva myöntämisperuste täyttyisi.

Pistevaatuksista kuitenkin Käyttö ja huolto -osiossa vaadittu vähintään 60 prosenttia täyttyy. Helkan saavuttama prosenttiosuus tämän osion enimmäispistemäärästä on 64 prosenttia. Myös neljästä raja-arvosta pakollinen energiankulutuksen raja-arvo täyttyy. Energiankulutuksen raja-arvon lisäksi Joutsenmerkin myöntämisperusteissa vaaditaan yksi kolmesta muusta raja-arvosta täyttyvän. Helka täyttää myös jätteiden, kemikaalien ja vedenkulutuksen raja-arvot.

TAULUKKO 4. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoituksen yhteenveto

	Helkan saavuttama määrä	Joutsenmerkin vaatimus	Helkan osuus (%)	Joutsenmerkin vaatimus (%)
Pakolliset vaatimukset	24 kappaletta	32 kappaletta	75 %	100 %
Pistevaatimukset	60,5 pistettä	65 / 99 pistettä	61 %	65 %
Käyttö ja huolto-osion pistevaatimukset	16 pistettä	25 pistettä	64 %	60 %
Raja-arvot	4 raja-arvoa	2 raja-arvoa	200 %	50 %

Hotelli Helkan ympäristötoimintaa on kehitetty jatkuvasti, mikä näkyi selkeästi Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoituksessa. Ympäristöasioihin on etenkin lähivuosien aikana kiinnitetty enemmän huomiota, ja näkyviä toimenpiteitä sekä tuloksia on saatu aikaan. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoitustyö osoitti, että Helkan ympäristöasioiden hallinta on usean myöntämisperusteen kannalta hyvässä kunnossa. Joutsenmerkin käyttöoikeuden saamiseksi Helkan tulisi kuitenkin parantaa muutamia helpostikin toteutettavia ympäristönäkökohtia. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden täyttämiseksi Helkan tulisi täyttää pakollisista vaatimuksista vielä kahdeksan kohtaa ja pistevaatimuksista tulisi saada vähintään neljä pistettä lisää. Luvussa 6 käsitellyt Joutsenmerkin ympäristövaatimusten eri osiot sisältävät myös sellaisia ympäristönäkökohtia, joiden kehittäminen, muuttaminen tai päivittäminen ei aiheuttaisi suuria kustannuksia hotellille tai vaatisi laajoja toimenpiteitä. Ympäristön hyvinvoinnin ja positiivisen yrityskuvan kannalta teot olisivat hyödyllisiä toteuttaa.

7.1 Energiankulutus

Energiakustannukset ovat huomattava osa Hotelli Helkan yritystoimintaan liittyvistä kuluista. Hotellissa kuluu energiaa muun muassa hotellihuoneiden, ravintolakokonaisuuden, aulan, kokoustilojen, saunatilojen ja vastaanoton lämmitykseen, veden lämmitykseen sekä ilmastointiin ja valaistukseen. Energiakustannusten ar-

vioidaan kasvavan tulevaisuudessa entisestään, mikä pakottaa tekemään energia-
tehokkaita ratkaisuja ja kiinnittämään huomiota energiankäytön hallintaan. Hel-
kalle tehdyssä energiakatselmusraportissa on esitetty muutamia kehittämistoimen-
piteitä, joiden avulla energiakustannuksia on mahdollista alentaa (ks. luku 2.1).
Nämä toimenpide-ehdotukset toisivat Helkalle merkittäviä kustannussäästöjä
energiankulutuksen osalta, mutta lisäksi Helkan tulisi kehittää omaa energiankäyt-
tään myös Joutsenmerkin myöntämisperusteiden mukaisesti.

Energiankulutuksen yleisenä tavoitteena on, että energiaa hankitaan järkevästi ja
kulutetaan taloudellisesti. Järkevä ratkaisu energian hankkimiseen olisi vaihtaa
Helkan nykyinen sähkö uusiutuvista energianlähteistä tuotettuun sähkөөn. Tällä
hetkellä Helkan sähkösojimus on solmittu Helsingin Energian kanssa, joka ei
toimita asiakkailleen vihreää sähköä. Sähkösojimuksen kilpailutus tapahtuisi
MaRa:n kanssa yhteistyötä tekevän Skapat Energian toimesta. Uusiutuvilla ener-
gianlähteillä tuotettu sähkö ei ole usein kalliimpaa kuin fossiilisilla polttoaineilla
tai ydinvoimalla tuotettu sähkö (Sarkkinen 2006, 40–41). Sähkön vaihtaminen
ympäristöystävällisesti tuotettuun vaihtoehtoon voisi tuoda Helkalle jopa kolme
lisäpistettä Joutsenmerkin kokonaispistesummaan.

Merkittäviin energiansäästöihin voidaan myös päästä, jos henkilökunnan toiminta-
tavat kartoitetaan tarkasti, uusiin säästötoimenpiteisiin sitoudutaan ja toimitaan
laadittujen, saavutettavien ohjeiden mukaisesti. Pieniä, mutta merkittäviä toimen-
piteitä olisi esimerkiksi toimistokoneiden varustaminen stand by- eli valmiustila-
toiminnolla. Tällä hetkellä Helkan tietokoneissa ei ole käytössä valmiustilatoimin-
toa. Toimistokoneiden virrankulutusta voidaan pienentää jopa puolella, jos säh-
könsäästömenetelmät otetaan aktiivisesti käyttöön. Tietokoneiden energiankulu-
tusta voidaan vähentää asettamalla virransäästöasetukset, joissa tärkeässä asemas-
sa ovat valmiustila- ja lepotila-asetukset. Tietokoneet tulisi käynnistää vasta sil-
loin, kun siihen on tarvetta ja sammuttaa yöksi. Ympäristömerkitty toimistokone
voi kuluttaa yli puolet vähemmän energiaa kuin tavanomainen laite (Sarkkinen
2006, 71).

Huomattavaa energiansäästöä toisi myös hehkulamppujen vaihtaminen joko ener-
giansäästö- tai LED-lamppuihin. Energiansäästölamppujen vaihtaminen tarkoittai-
si sekä säästöä energiankulutuksessa että kustannuksissa. Energiatehokkaan va-

laistuksen ansiosta valaistukseen kuluva energia voidaan saada jopa puolittumaan. Energiansäästölamput kestävät noin kymmenen kertaa pidempään ja kuluttavat noin 75 prosenttia vähemmän energiaa kuin hehkulamput. (Motiva 2011b; Sarkkinen 2006, 37.) Helkan kohde- ja korostusvalaisimiksi kävisivät erittäin pitkäikäiset ja ympäristöystävälliset LED-lamput. Lisäksi energiasäästö- sekä LED-lamppujen asianmukainen kierrättäminen täytyy ottaa huomioon, sillä lamput ovat ongelmajätettä (Sarkkinen 2006, 37). Energiansäästö- ja LED-lamppuihin siirtyminen toisi Helkalle yhteensä jopa kolme pistettä lisää.

Energiatehokkaana toimenpide-ehdotuksena voidaan myös pitää ilmanvaihtokoneiden lämmön talteenottojärjestelmien (LTO) lisäämistä. LTO-järjestelmän avulla lämpö otetaan talteen ilmanvaihdon poistoilmasta tuloilmaan. Tällä hetkellä Helkan seitsemästä ilmanvaihtokoneesta kolmessa käytetään hukkalämmön talteenottojärjestelmää. Joutsenmerkin myöntämisperusteissa ilmanvaihtojärjestelmät suhteutetaan laitteen kattamaan tilaan. Lämmön talteenottolaitteiden hyötykerroin on yli viisi, eli lämpöä saadaan talteen viisinkertaisesti laitteen sähkölukulukseen verrattuna (Varaava takka ja lämmön talteenotto kutistavat lämpölaskua 2007). LTO-järjestelmien lisäksi energiatehokkaita vaihtoehtoja hotellin energiankulutuksen alentamiseksi ovat huonelämpötilan laskeminen, ilmalämpöpumpujen lisääminen, ilmanvaihtojärjestelmän muuttaminen tarveohjatuksi ja kaikkien energiaa vaativien laitteiden säännöllinen huolto.

Energiatehokkaat vaihtoehdot hotellin eri tuotteissa ja palveluissa ovat usein myös kustannustehokkaita. Vaikka tuotteeseen tai palveluun sijoitettu alkuinvestointi olisikin suurempi kuin normaalisti, on kokonaiskustannuksissa mahdollista säästää samalla, kun käyttökustannukset alenevat. Uusien hankintojen valintakriteereihin vaikuttavat suuresti esimerkiksi tuotteiden tai palveluiden energialuokitukset ja -merkinnät, kulutusarvot sekä ympäristömerkinnät. Hotelli Helkaa ja Helkan Keittiötä koskevia energiankäytön vähentämiskeinoja ovat lisäksi:

- A-luokan sähkölaitteiden hankkiminen (muun muassa kylmälaitteet, pyykinpesukoneet, tiskikoneet)
 - ajankohtaista esimerkiksi Helkan Keittiön tiskikoneen kohdalla
- ympäristömerkittyjen koneiden ja laitteiden hankkiminen

- kylmlaitteiden sijoittaminen mahdollisimman kauas kuumista keittiöliesistä ja uuneista
- uunien ja liesien jälkilämmön hyödyntäminen ruoanvalmistuksessa
- koko uunitilavuuden tehokas hyödyntäminen
- ruokien jäähdyttäminen ennen pakastamista tai jääkaappiin laittamista
- valojen sammuttaminen sellaisista tiloista, joissa ei oleskella
- ilmanvaihdon säätäminen pienemmälle, kun hotellissa on hiljaista
- laitteiden säätöjen ja aikaohjausten päivittäminen
- jatkuva huolto ja huoltopäiväkirjan pitäminen
- hankittavien energiaa vaativien laitteiden ominaisuuksiin, kestävyYTEEN ja huollettavuuteen perehtyminen
- saunojen termostaattien säätäminen 80–90 asteeseen
- henkilökunnan kouluttaminen ja selkeiden, realististen toimintaohjeiden laatiminen energiankäytön vähentämiseen.

Edellä mainitut energiansäästötoimenpiteet ovat yksinkertaisesti ja pienellä vaivalla toteutettavia tekoja, joilla Helkan energiankulutusta voidaan vähentää jopa 25 prosenttia. (Hemmi 2005, 158–163.)

7.2 Kemialliset tuotteet ja siivous

Joutsenmerkin myöntämisperusteet käsittelevät hotellissa käytettäviä kemikaaleja useissa pakollisissa vaatimuksissa ja pistevaatimuksissa. Kuten luvussa 6 todettiin, Helkan käyttämät kemikaalit eivät sisällä Joutsenmerkin kriteerien mukaan tarpeeksi ympäristömerkittyjä tuotteita. Hotellin työntekijöillä on harvoin tarpeeksi käytännön tietoa ja kokemusta kemikaaleista ja niiden asianmukaisesta käytöstä. Kemikaalien yleistuntemus on työntekijöiden keskuudessa usein huonompi kuin esimerkiksi yleistuntemus jätehuollosta. Kemikaalien vaihtaminen ei toisi Helkalle suuria ylimääräisiä kustannuksia, etenkin jos kustannusten määrää verrataan energiankulutuksesta aiheutuviin kuluihin. Ympäristöystävälliset kemikaalit eivät ole sen kalliimpia kuin tavanomaiset kemialliset tuotteet. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden mukaisesti kemikaalien asianmukainen käyttö ja valvonta vaativat kunnollista käyttökoulutusta ja ohjeistusta sekä mahdollisimman vähäistä kulutusta siivouksen yhteydessä. Kemikaalien kulutusmääriä tulisi mitata ja seura-

ta tasaisin väliajoin. Myös automaattiset annostelijat ja säännöllinen huolto nähdään yhtenä osana kemikaalien hallintaa. Kemikaalittomat siivousmenetelmät vähentävät huomattavasti kemiallisten aineiden kulutusta. (Lehmuskoski 2011a.)

Ympäristömerkittyjen kemiallisten tuotteiden määrää Helkan olisi helppo lisätä entisestään. Tavarantoimittajan Pamarkin internetsivuilta (Pamark 2012) löytyy suuri valikoima ympäristömerkittyjä astianpesuaineita ja koneastianpesuaineita ammattikäyttöön, tekstiilienpuhdistus- ja tahrannoistoaaineita, siivouskemikaaleja sekä hotellihuoneisiin soveltuvia saippuonia ja shampoita. Markkinoilla on myös ympäristömerkittyjä polynimureita. Nestemäisten tiivisteiden suosiminen kemikaalituotteissa on myös ekologisesti kannattavaa. Nestemäinen pesuaine on usein mahdollista saada täyttöpakkauksessa, jolloin pakkausmateriaalia säästyy. Nestemäiset aineet huuhtoutuvat helpommin pois oikein annosteltuina. Siivoukseen käytettävien mikrokuituliinujen ja -moppien vaihtaminen ympäristömerkittyihin toisi myös lisäpisteitä. Mikrokuituliinujen ansiosta myös kemikaalien kulutus vähenee, sillä liinoilla voi siivota pintoja ilman kemikaaleja. Ympäristöystävällisiin kemikaaleihin siirtyminen mahdollistaisi kuuden pakollisen vaatimuksen toteutumisen ja toisi pistevaatuksista kahdeksan pistettä lisää Helkalle.

7.3 Hankinnat ja palvelut

Hotelli Helkassa käytettävien ympäristömerkittyjen kulutustuotteiden ja -tarvikkeiden määrä osoittautui kartoituksen aikana vähäiseksi. Ympäristön kannalta merkittäviä hotellin hankintoja ovat esimerkiksi puhdistusaineet, huonekalut, tekstiilit, toimistotarvikkeet, koneet ja laitteet sekä elintarvikkeet. Helkaan hankittavien tuotteiden tulisi olla helposti kierrätettäviä, mahdollisesti uusiokäytettäviä, ympäristömerkittyjä sekä paikallisia tai kotimaisia. Myös pakkausmateriaalit tulisi olla uusiokäytettäviä tai kierrätettäviä. Ympäristöystävällisillä ja järkevillä hankintaratkaisuilla Helka pystyy vähentämään omaa ympäristön kuormitustaan, vähentämään kuljetuksia ja jätteiden määrää, ohjaamaan myös valmistajia ja tavarantoimittajia ympäristöystävällisempään valikoimaan sekä vaikuttamaan omaan yrityskuvaansa ja parantamaan Joutsenmerkin myöntämisperusteiden lopputulosta. On myös tärkeää muistaa, että mikäli ympäristöystävällisistä palveluista ja tuotteista ei ole tarpeeksi kysyntää, ei tällaisia tuotteita myöskään valmisteta.

Hotelli Helkan suurimman tavarantoimittajan Pamarkin internetsivuilta (Pamark 2012) löytyy useita eri ympäristömerkittyjä vaihtoehtoja kulutustarvikkeiden hankintaan. Vastaavasti myös Joutsenmerkin internetsivuilla (Ympäristömerkki 2011c) on laaja listaus ympäristöystävällisistä tuotteista ja palveluista. Pienellä tutkimusvaivalla, tilauslistan uudelleenkartoittamisella ja aineiden käyttömäärän tarkistamisella voidaan tavarantoimittajalta tilatut tuotteet vaihtaa helposti ympäristömerkittyihin vastaaviin tuotteisiin.

Helkan ympäristömerkittyjen tuotteiden osuutta voidaan lisätä esimerkiksi seuraavien tuotteiden osalta: kynttilät, kahvinsuodattimet, värikasetit, vuodevaatteet, pyyhkeet, konferenssilehtiöt ja kynät. Esimerkiksi Helkan kokoustilojen konferenssilehtiöiden ja kynien vaihtaminen ympäristömerkittyihin tuotteisiin toisi pistevaatimusten kokonaissummaan lisää kaksi pistettä. Lisäksi Helkan tilaamat painotuotteet eli mainokset, esitteet, lehtiöt ja logolla varustetut kirjepaperit ovat vaihdettavissa ympäristömerkittyihin vastaaviin tuotteisiin. Myöntämisperusteissa kehoitetaan huomioimaan, että ympäristömerkittyjä painotuotteita on usein pyydetävä erikseen, vaikka hotellin käyttämällä painolaitoksella olisikin Joutsenmerkki. Helkan käyttämä painolaitos on myös mahdollista vaihtaa Joutsenmerkittyyn vaihtoehtoon. Joutsenmerkin internetsivujen mukaan (Ympäristömerkki 2011c) esimerkiksi Helsingistä löytyy useampi Joutsenmerkitty painolaitos. Tämän ansiosta painettavien tuotteiden kuljetusmatkakin lyhenisivät nykyisestä.

Ympäristömerkittyjen kestokulutushyödykkeiden, kuten konttorikoneiden, AV-laitteiden tai kalusteiden, lisääminen ei tällä hetkellä tuo merkittäviä lisäpisteitä pistevaatimusten kokonaissummaan. Suurempien hankintojen kohdalla ympäristömerkittyihin vaihtoehtoihin siirtyminen on järkevintä ja hyödyllisintä silloin, jos vanha laite tai tuote rikkoontuu tai hotelliin tehdään merkittävä remontti, jonka yhteydessä vanhemmat laitteet tai tuotteet on mahdollista vaihtaa. Mikäli vanhat ja toimivat laitteet tai tuotteet päätetään tulevaisuudessa vaihtaa uusiin, voitaisiin ne lahjoittaa esimerkiksi hyväntekeväisyyteen tai kierrättää asianmukaisesti. Vanhemmissa sähkölaitteissa säästöä voidaan lisätä esimerkiksi luvussa 7.1 esitettyjen energiansäästötoimenpiteiden avulla.

7.4 Vierashuoneet ja jätehuolto

Vierashuoneiden kylpyhuoneiden kertakäyttötuotteista tulisi luopua. Kertakäyttöiset saippuat tai shampoot on helppo vaihtaa täydennettäviin ja annosteleviin tuotteisiin. Kertakäyttötuotteiden luopumisen ansiosta jätemäärät vähenevät ja hotelli- huoneiden siivoaminen nopeutuisi, kun tuotteita ei tarvitsisi vaihtaa jokaisella siivouskerralla. Vierashuoneiden jätteiden lajitteluastia on mahdollista muuttaa sellaiseksi, että jäteastiasta löytyy paikka useammalla eri jätelajille. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden mukaan asiakkaiden tulisi lajitella huoneissa syntyvät jätteet vähintään kolmeen eri jakeeseen. Hyödyllisimmät jätelajiryhmät ovat sekajäte, biojäte ja paperi. Tällä hetkellä Helkan vierashuoneissa on vain sekajäteastia. Myös kokousvieraiden jätteiden lajittelumahdollisuuksia voidaan lisätä. Tällä hetkellä kokousvierailta on mahdollisuus paperin ja sekajätteen lajitteluun. Myöntämisperusteiden pistevaatuksissa vaaditaan, että kokousvieraiden tulisi lajitella jätteensä vähintään kahteen jakeeseen paperin lisäksi. Helkan kolmeen konferenssitilaan voidaan lisätä myös biojäteastiat.

7.5 Helkan Keittiö

Luvussa 7.1 Helkan Keittiölle aiemmin esitettyjen energiatehokkaiden kehittämissuositusten lisäksi ravintolatoimintaa pystytään kehittämään myös muilla toimenpiteillä ympäristöystävällisemmäksi. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden pistevaatuksien näkökulmasta aamiaisella nautittujen luomutuotteiden määrää voidaan lisätä entisestään. Luonnonmukainen tuotanto säästää ympäristöä, vettä ja ilmastoa sekä edistää luonnon monimuotoisuutta. Luomutuotannossa kemiallisten torjunta-aineiden ja lannoitteiden käyttö on kielletty ja luomutuotteiden lisäainesten käyttö on tarkasti säännösteltyä. (Elintarviketurvallisuusvirasto 2011; Luomuliitto 2012.) Helkan on mahdollista saada täydet pisteet luomuelintarvikkeita koskevasta pistevaatuksista (3,5 pistettä), jos asiakkaille tarjottavalla aamiaisella on saatavilla vähintään 30 luomutuotetta. Tällä hetkellä aamiaisella on noin 6–10 luomutuotetta, mikä oikeuttaa 1,5 pisteeseen.

Suomalaisuutta arvostava Helkan Keittiö voi toiminnallaan myös ottaa osaa nousussa olevaan lähiruoka- ja lähituotantotrendiin. Lähiruokan kuljetusmatkat ovat lyhyitä, tuotanto paikallista ja ruoka on tuoretta. Paikallisesti tuotettujen elintar-

vikkeiden ja juomien määrää voidaan jatkossa lisätä yleisen kysynnän ja ympäristöystävällisemmän ruokakulttuurin puolesta. Myös kasvisruokalajin lisääminen päivittäiselle lounasruokalistalle kasvattaisi pistevaatimusten kokonaissummaa. Useat Helsingissä toimivat ravintolat ovat ottaneet erilaiset kasvisruokavaliot huomioon ruokalistoillaan.

Joutsenmerkki on laatinut erikseen myöntämisperusteet myös ravintoloille. Ravintoloita koskevissa myöntämisperusteissa on muutamia samoja vaatimuksia kuin hotellien ja retkeilymajojen myöntämisperusteissa. Tässä opinnäytetyössä kartoitettujen ja analysoitujen Joutsenmerkin myöntämisperusteiden avulla voidaan myös Helkan Keittiölle suorittaa katselmus Joutsenmerkin myöntämisperusteiden mukaisesti. Kun Helkan Keittiö ottaa huomioon muutaman tämän kartoitustyön aikana esiin tulleen kehittämissuosituksen, sillä on mahdollisuus saada käyttöoikeus omaan Joutsenmerkkiinsä.

7.6 Vedenkulutus

Vedenkulutus esiintyy etenkin energiankulutuksen, jätehuollon ja kemiallisten tuotteiden ohella eri tavoin useammassa myöntämisperusteiden pistevaatimuskohdassa. Vedenkulutusta voidaan optimoida esimerkiksi lisäämällä kaikkiin huoneisiin säästönupilliset WC-istuimet. Tällä hetkellä Helkan vierashuoneissa 74 prosentissa on kaksi huuhtelutasoa. Säästösuuttimien lisääminen vierashuoneiden suihkuihin ja hanoihin on jo otettu yhdeksi vedenkulutuksen säästötavoitteeksi. Suuttimien avulla vierashuoneiden vesihanojen virtaus saadaan säädettyä enintään kahdeksaan litraan minuutilta, mikä toisi Helkalle jälleen yhden lisäpisteen pistevaatimuksista.

Tulevaisuudessa, esimerkiksi hanojen uusimisen tai remontin yhteydessä, vesikalusteisiin on kiinnitettävä huomiota jo hankintavaiheessa. Esimerkiksi elektroniset hanat, ekosuihkut, suihkurajoittimet ja tiivisteet tuovat vedenkulutukseen merkittävää vedensäästöä. Elektronisten hanojen avulla veden lämmittämiseen ei kulu energiaa, sillä veden lämpötila on mahdollista määrittää ennalta. Elektroniset hanat ovat myös hygieenisempiä kuin tavanomaiset hanat. Erilaisista vuotovioista sekä rikkoontuneista suuttimista tai hanoista ilmoittaminen ajoissa on erinomainen

keino pienentää vedenkulutusta. Huoltotoimenpiteisiin on siis syytä puuttua mahdollisimman pian ja vesikalusteiden huolto on toteutettava säännöllisesti.

7.7 Seuranta ja raportointi

Ympäristöasioiden seuranta ja raportointia on harjoitettu Helkassa useamman vuoden ajan eri ympäristöprojektien ansiosta. Seuranta, raportointi ja selvitystyö ovat olleet suurimmaksi osaksi Helkan ympäristövastaavan vastuulla. Joutsenmerkin myöntämisperusteet edellyttävät jatkuvaa mittausta, dokumentointia ja hotellin ympäristötoimenpiteiden suunnittelua. Mikäli Helkalle myönnettäisiin tulevaisuudessa käyttöoikeus Joutsenmerkkiin, Pohjoismainen ympäristömerkintä suorittaisi hotellissa vuosittain seurantakatselmuksen. Joistakin Joutsenmerkin vaatimuksista laaditaan muun muassa kirjallinen seurantaraportti. Pohjoismaisen ympäristömerkinnän suorittamat käyntitarkastuksetkin ovat mahdollisia. Joutsenmerkin ympäristövaatimusten jatkuva seuranta vaatii Helkalta ympäristöasioiden ajankohtaista ja huolellista tarkkailua. Jotta Helkan ympäristönäkökohtia pystytään kehittämään, on hotellin ja henkilökunnan toiminnalle asetettava tavoitteita esimerkiksi Joutsenmerkin myöntämisperusteiden mukaisesti. Ympäristöasioiden ja -tavoitteiden seurantaan tulisi nimetä vastuuhenkilöt, jotka laativat aikataulut ja yksityiskohtaiset toimenpide-ehdotukset eri tavoitteille.

Tavoitteita sekä toimenpide- ja kehittämissuhteita käytäisiin läpi esimerkiksi koko hotellin toimintaa koskevilla kehityspäivillä tai osastotasolla. Jos Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoitustyössä esiin tulleet kehittämissuhteet päätetään toteuttaa, tulee toteutumisen edistymistä seurata säännöllisesti. Kun pienten muutostoimenpiteiden jälkeen havaitaan, että aikaisemmat tavoitteet on saavutettu, seuraavaksi päämääräksi voidaan ottaa yhä haastavampia kehittämisen kohteita. Tämän jälkeen Joutsenmerkin käyttöoikeuttakin on mahdollista hakea. (Pesonen ym. 2005, 11–14.)

Työntekijöiden ottaminen mukaan Helkan ympäristötoimintaa koskeviin suunnitelmiin lisää työntekijöiden työmotivaatiota ja tuo onnistumisen, arvostuksen ja vastuullisuuden tunnetta. Joutsenmerkin kannalta tärkeintä ja hyödyllisintä on keskittyä niihin ongelmakohtiin, jotka tuovat Helkalle suoraa liiketoiminnallista hyötyä. Nämä toiminnot koskevat esimerkiksi energiankulutuksen vähentämistä

kaikkine toimenpiteineen, mikä toisi myös huomattavaa taloudellista hyötyä. Panostaminen tällä hetkellä täyttymättömiin Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kohtiin on myös erittäin tärkeää. Joutsenmerkin käyttöoikeuden jälkeen ympäristömyönteinen liiketoiminta tuo välitöntä kilpailuetua. (Pesonen ym. 2005, 11–14.)

Ympäristövaikutusten kehittymistä, arviointia ja päivittymistä on yksinkertaisinta seurata jatkuvan mittauksen avulla. Päävastuussa Joutsenmerkkiin tarvittavista selvityksistä, luetteloista ja tiedoista on Helkan ympäristövastaava. Hänen on kuitenkin mahdollista jakaa eri vastuualueita hotellin työntekijöiden kesken esimerkiksi ammattiosaamisen perusteella. Myöntämisperusteiden kannalta on tärkeää, että hotellin käyttämien tuotteiden tiedot päivitetään aina silloin, kun tilataan uusia tuotteita, vanhan tuotteen tilaus lopetetaan tai tilausmäärissä tapahtuu muutoksia. Hotellin tuote- ja palveluhankinnoista vastaavien henkilöiden tulee raportoida tilatuista tai vaihtuvista tuotteista, jotta turhilta ja päällekkäisiltä hankinnoilta vältytään. Samalla vastuuhenkilöillä on mahdollisuus perehtyä oman toimialueensa ympäristöystävällisiin tuotesarjoihin. Ajantasaisista raporteista ilmeni myös, kuinka suuri osa tilatuista tuotteista on ympäristömerkittyjä. Avoin tiedottaminen eri ympäristönäkökohdista, tilausmääristä ja toimintatavoista parantaa myös muun tiedon jakamista työntekijöiden kesken (Pesonen ym. 2005, 14).

Ympäristönäkökohtien tulokset voisivat olla nähtävissä esimerkiksi Excel- taulukoissa tai erillisissä tiedostoissa, joihin kuukausittaiset tai vuosittaiset mittaus tulokset täydennettäisiin. Tasaisin väliajoin päivittyvien listojen avulla tietoja on helppo vertailla aikaisempiin lukuarvoihin. Energian- ja sähkönkulutuksesta sekä jätemääristä Helka saa kattavat tiedot Helsingin Energialta, HSY:ltä ja jätehuoltopalvelu SITA:lta. Nämäkin tiedot voidaan kerätä arkistoitavaan muotoon. Vedenkulutustietoja ei ole mahdollista saada HSY:ltä, mutta kulutustietojen tarkasteluun osallistuva huoltopäällikkö voi tallentaa tiedot taulukoihin. Myös kemikaaliluettelon jatkuva päivittäminen sekä tilattavien tuotteiden ja tuotemäärien dokumentointi on etenkin Joutsenmerkin kannalta tärkeää. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden muuttuessa huolellisesti ylläpidetyistä luetteloista ja muista tarvittavista tiedoista on helppo havaita ja tunnistaa kehittämistä vaativat kohdat.

Henkilökunnan kouluttaminen korostuu pitkäjänteisessä ympäristöasioiden kehittämisessä. Useimmat ympäristönäkökohtien kehittämissuositukset ovat yksittäisil-

le työntekijöille melko vaivattomia toimenpiteitä. Suurin haaste Helkan ympäristöjohtamisessa ja ympäristötoimenpiteiden viemisessä eteenpäin on saada henkilökunta motivoitumaan ja osallistumaan yksinkertaisilta ja jopa itsestään selviltä kuulostaviin toimiin. Henkilökunnan sitouttaminen asetettuihin ympäristötavoitteisiin ehkäisee ja vähentää haitallisten ympäristövaikutusten syntymistä ja edesauttaa Joutsenmerkin käyttöoikeuden saavuttamista.

Ympäristöasioista tiedottaminen asiakkaille voi olla myös työlästä. Joutsenmerkin käyttöoikeuden myötä Helka saisi Ympäristömerkinnän puolesta näkyvää Joutsenmerkkimainostusta. Ympäristöasioiden hallintaa ei kuitenkaan ole tarkoitus vaatia asiakkailta, mutta esimerkiksi vierashuoneissa asiakkailla tulisi olla mahdollisuus kierrättää jätteensä useampaan jakeeseen, käyttää pyyhkeitä ja lakanoita useamman päivän sekä saada tietoa veden- ja energiankulutuksen säästötoimista. Muilla ympäristötoimenpiteillä, kuten esimerkiksi kemikaalittomalla siivouksella, vettä säästävillä vesihanoilla ja WC-istuimilla, energiansäästölampeilla, ympäristömerkityillä tuotteilla ja luonnonmukaisella aamiaisella, asiakkaille voidaan luoda ympäristöystävällinen oleskelu hotellissa.

8 YHTEENVETO

Vastuu muuttuvasta ympäristön tilasta ja tietoisuus lisääntyvistä ympäristöongelmista ovat pakottaneet – ja kannustaneet – yrityksiä huomioimaan erilaisia ympäristönäkökohtia liiketoiminnassaan. Kestävä tulevaisuus vaatii yrityksiä sitoutumaan kestävämpään liiketoimintaan. Yritysten ympäristöpolitiikkaan ja tehokkaan ympäristöjohtamisen malliin laadituilla työkaluilla ympäristönäkökohtia pystytään hallitsemaan, vähentämään ja ehkäisemään huomattavasti. Majoitusliiketoiminnassa ympäristötyötä on tehty jo useiden vuosien ajan, minkä ansiosta niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa osoituksena tästä on laaja ympäristömerkkien ja -sertifikaattien kirjo. Ympäristötyö on ollut Suomessa näkyvintä majoitusliikkeiden ketjutasolla, mutta ympäristön, terveen kilpailun ja asiakkaiden onneksi ympäristötyö on laajentunut nykyisin myös yksityisiin majoitusyrityksiin.

Opinnäytetyön aikana on ollut mielenkiintoista havaita, kuinka hyvin majoitusliiketoiminnassa yritykset panostavat ympäristön huomioimiseen. Etenkin Suomessa saamme tukeutua luottavaisin mielin omien majoitusliikkeidemme ympäristötyöhön. Joutsenmerkitty hotelli takaa ympäristöystävällisen liiketoiminnan, jossa luonnonvarojen kulutusta ja ympäristökuormitusta on pyritty aktiivisesti pienentämään. Joutsenmerkin eteen majoitusliikkeiden tarvitsee toden teolla olla merkittävän ympäristötyön edelläkävijä, sillä merkkiä ei myönnetä yrityksille vain rahastus- tai markkinointimielessä. Kansainvälisillä hotellimarkkinoilla julkaistuihin ympäristöraportteihin ja ympäristöohjelmiin tulee kuitenkin suhtautua varauksella. Vaikka ympäristöasioihin kiinnitetään yhä enenevässä määrin huomiota ja yrity maailman vihreän liiketoimintamallin luominen on kasvussa, saattavat yritykset tukeutua asiakkaiden tai kuluttajien tietämättömyyteen ja harjoittaa näennäistä ympäristöystävällisyyttä eli viherpesua. Puolueettomien ympäristömerkkien, kuten Joutsenmerkin ja EU-Kukan, avulla ympäristötietoisuutta ja -myötäisyyttä pyritään aidosti lisäämään työntekijöiden, asiakkaiden ja kuluttajien sekä myös yritysten keskuudessa.

Joutsenmerkittyjä majoitusliikkeitä on Suomessa tällä hetkellä 32 ja Pohjoismaissa yhteensä yli 200. Joutsenmerkin käyttöoikeuden saaminen tuo majoitusliikelle suoraa kilpailuetua. Ympäristöystävälliset hotellit erottuvat laajasta majoitusliikevalikoimasta etenkin nyt, kun ympäristön hyvinvointi ja ympäristöongelmat

ovat jatkuvasti puheenaiheena julkisessa keskustelussa. Joutsenmerkin ansiosta majoitusliikkeillä on myös mahdollisuus kasvattaa omaa asiakaskuntaansa, markkinoida omaa yritystoimintaansa eri tavalla kuin ennen sekä lisätä konkreettista säästöä energiakustannusten, vedenkulutuksen, jätemäärien ja kemiallisten aineiden vähentymisen myötä. Joutsenmerkin avulla hotellin ympäristönäkökohtien hallitseminen on helpompaa ja ympäristön kuormittaminen ja yleinen kulutus vähenevät.

Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoittaminen Hotelli Helkassa oli erittäin opettavainen ja kaikin puolin myönteinen kokemus. Koen oppineeni paljon opinäytetyöprosessin aikana niin ympäristöjohtamisesta, kartoitustyön tekemisestä, tiedon hankkimisesta kuin myös tieteellisestä kirjoittamisesta. Opinäytetyö on hyvin ajankohtainen ja hyödyllinen etenkin Hotelli Helkan näkökulmasta. Opinäytetyö on laadittu käytännönläheiseksi ja työn rakenne sisältää kokonaisuudessaan eväät vastaavanlaisen kartoitustyön toteuttamiseen. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoittaminen opinäytetyönä on hyvin työelämälähtöinen projekti, ja työn avulla Helkan on mahdollista kehittää omaa ympäristöosaamistaan ja -toimintaansa entisestään.

Vaikka Helkan tämänhetkisellä toiminnalla ei ole mahdollista hakea käyttöoikeutta Joutsenmerkkiin, oli kartoitustyön aikana positiivista huomata, kuinka paljon Helka on jo tähän mennessä tehnyt ympäristön hyvinvoinnin puolesta. Joutsenmerkin kartoitustyö osoitti, että Helkan pitkään jatkunut osallistuminen erilaisiin ympäristöprojekteihin on tuonut useita muutoksia hotellin ympäristöasioiden hallintaan. Pienten ja toteuttamiskelpoisten kehittämistoimenpiteiden jälkeen Joutsenmerkin käyttöoikeus Hotelli Helkaan olisi mahdollinen.

Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoittaminen rakentui pienistä kysymyksistä, joiden selvittäminen saattoi viedä runsaasti aikaa. Kartoitustyön teki haastavaksi ja vaativaksi yhteyshenkilöiden erilaiset aikataulut. Kartoitustyön alussa suunniteltu aikataulu muuttui projektin aikana useampaankin kertaan. Myöntämisperusteiden selvittämiseen tarvitsi tietoja usealta eri toimijalta, mikä luonnollisesti merkitsi katkoksia yhteydenpidossa ja ympäristöasioiden selvittämisessä. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoittamiseen tulee varata riittävästi aikaa ja työn aikana on oltava johdonmukainen ja kärsivällinen. Pienten palasten yhdis-

täminen eri tietolähteistä ja yhteyshenkilöiltä vaatii systemaattista ja tarkkaa työkentelytapaa. Kysymysten yhdisteleminen ja kokoaminen edistyi ajoittain hitaasti, toisinaan taas vastaus yhteen kysymykseen edisti kartoitustyötä huomattavasti.

Kartoitustyön lähtökohtana käytettiin hotelleille ja retkeilymajoille laadittuja Joutsenmerkin myöntämisperusteita. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden luonteen kuuluu, että ne tarkentuvat ja kiristyvät jatkuvasti. Uudistettu hotelleja ja retkeilymajoja koskeva myöntämiskriteerien versio tulee voimaan keväällä 2012. Uudessa versiossa esimerkiksi kemikaaleihin liittyviä kriteerejä on tiukennettu entisestään. Helkan täytyy siis tehdä entistä enemmän työtä etenkin ympäristöystävällisten kemikaalien osalta, jotta se voisi tulevaisuudessa hakea Joutsenmerkin käyttöoikeutta. Jatkuvasti tiukentuvat myöntämisperusteet auttavat Helkaa pienentämään ympäristökuormaansa ja pysymään vastuullisen liiketoiminnan kärkikassissa.

Hotelli Helkan jo vuosia jatkunut ympäristötyö ja erilaiset projektit on hyvä kiteyttää Pohjoismaiden merkittävimmän ja tunnetuimman ympäristömerkin alle. Joutsenmerkin käyttöoikeuden saaminen tuo ehdottomasti kilpailuetua Helkalle, minkä ansiosta majoitusliike erottuu edukseen muusta majoitusliiketarjonnasta. Tulevaisuudessa Joutsenmerkin käyttöoikeuden myötä Helkan muut pienemmät ympäristöhankkeet ja -projektit, kuten Ekokompassi, ovat jatkossa tarpeettomia. Tällä hetkellä Helkan internetsivuilta löytyvä Ecompter-hiilijalanjälkilaskuri on mielestäni hieman kyseenalainen hotellitoiminnan markkinoinnin ja ympäristönsuojelun kannalta. Hiilijalanjälkilaskurin avulla asiakkaalla on mahdollisuus laskea oman hotelliyöpymisensä aiheuttama vaikutus ilmastonmuutokseen. Vaikka laskurissa on esitetty keinoja, joilla pienentää omaa hiilijalanjälkeä hotelliyöpymisen aikana, on ristiriitaista mainostaa, että hotelliyöpyminen ylipäätään aiheuttaa päästöjä ja täten vaikuttaa ilmastonmuutokseen. Hiilijalanjälkilaskurista saatuja arvoja ei ole myöskään mahdollista verrata esimerkiksi kotiasumisesta, autoilusta tai lentomatkailusta aiheutuviin päästöihin.

Joutsenmerkin myöntämisperusteiden kartoittaminen opinnäytetyönä onnistui muutamista vastoinikäymisistä ja aikataulumuutoksista huolimatta mainiosti. Kartoitustyö kokonaisuudessaan ja laaditut kehittämissuositukset hotellin ympäristönäkökohtien parantamiseksi palvelevat erinomaisesti Helkaa myös jatkossa.

Muutamien muutostoimenpiteiden ja myöntämisperusteiden tilanteen tarkistamisen jälkeen Helka voi hakea itselleen käyttöoikeutta Joutsenmerkkiin. Helkan määrätietoinen ympäristöasioiden kehittäminen tulisi sitouttaa henkilökunnan tasolle aina johtoportaalta saakka. Kaikki mahdollinen työ ympäristönsuojelun parantamiseksi edesauttaa ympäristön hyvinvointia, lisää markkina-arvoa hotellin liiketoiminnalle ja toimii ympäristömyönteisenä edelläkävijänä kilpailevien yritysten keskuudessa.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Alakoski, L., Hörkkö, P. & Lappalainen, H. 2006. Hotellin vastaanoton operatiivinen toiminta. Restamark Oy.

Ecompter. 2010. Hiilijalanjälkilaskurin tiedonkeruulomake. Tuloste.

Ekokompassi. 2009. Ympäristöasioiden alkukartoituslomake. Tulostettu 11.4.2011.

Ekokompassi. 2010. Ympäristöohjelma 2010–12. Ekokompassi – Helsingin kaupungin ympäristökeskus.

Energiakatselmusraportti. 2011. Kiinteistökatselmus Hotelli Helka. Profil-Bau Consulting.

Hakala, H. & Välimäki, J. 2003. Ympäristön tila ja suojele Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Hemmi, J. 2005. Matkailu, ympäristö, luonto. Osa 1. Jyväskylä: Gummerus.

Ilmola, L., Linnanen, L. & Markkanen, E. 1997. Ympäristöosaaminen – Kestävän kehityksen haaste yritysjohdolle. Otaniemi Consulting Group Oy.

Joutsenmerkin myöntämisperusteet. 2011. Hotellit ja retkeilymajat. Versio 3.2. Tuloste.

Kalmari, H. & Kelola, K. 2009. Vastuullisen matkailijan käsikirja. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Laukkanen, T. 2005. Ympäristötietous. C: Oppimateriaalia – Study Material. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Linnanen, L., Markkanen, E. & Ilmola, L. 1997. Ympäristöosaaminen. Kestävän kehityksen haaste yritysjohdolle. Otaniemi Consulting Group Oy.

Marttinen, K., Saastamoinen, S. & Suvanto, S. 2000 Yrityksen ympäristövastuut. Helsinki: Kauppakaari Oyj.

Nissinen, A. & Seppälä, J. 2008. Tuotteiden ilmastovaikutuksista kertovat merkit. Selvitys Vanhasen II hallituksen tulevaisuusselontekoa varten. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 11/2008. Helsinki: Yliopistopaino.

Pesonen, H.-L., Hämäläinen, K. & Teittinen, O. 2005. Ympäristöjärjestelmän rakentaminen. Suunnittelu, toteutus ja seuranta. Helsinki: Talentum.

Pohjola, T. 2003. Johda ympäristöasioita tehokkaasti – Ympäristöosaaminen menestystekijänä. Helsinki: Talentum.

Sarkkinen, S. 2006. Ympäristövastuu työpaikalla. Helsinki: Edita.

SFS-Ympäristömerkintä. 2010. Vuosijulkaisu 2010. Esite.

Tee vastuullisia valintoja – valitse Joutsenmerkki. SFS-Ympäristömerkintä. Esite.

Tärkeä merkki – tärkeä valinta. SFS-Ympäristömerkintä. Esite.

Valitse EU-Kukka. SFS-Ympäristömerkintä. Esite.

Ympäristömerkki. 2007. Pieniä tekoja. Suuria seurauksia. Ympäristömerkkiesite lapsiperheille. Esite.

Elektroniset lähteet

Ekoenergia. 2011. Kriteerit [viitattu 14.11.2011]. Saatavissa:

<http://www.ekoenergia.fi/merkin-kayttajille/kriteerit>

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2006a. Miksi tarvitaan vastuullista toimintaa? [viitattu 15.4.2011]. Saatavissa:

http://www.ek.fi/businessforums/EKjulkaisu_vastuullinen_yritystoiminta/fi/miksi_tarvitaan_vastuullista_toimintaa.php

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2006b. Taloudellinen vastuullisuus [viitattu 15.4.2011]. Saatavissa:

http://www.ek.fi/businessforums/EKjulkaisu_vastuullinen_yritystoiminta/fi/taloudellinen_vastuullisuus.php

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2006c. Vastuullinen yritystoiminta – käytäntöjä suomalaisissa yrityksissä [viitattu 18.11.2011]. Saatavissa: http://www.ek.fi/ek/fi/tutkimukset_julkaisut/arkisto/2006/Vastuullinen_yritystoim.pdf

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2006d. Ympäristövastuullisuus [viitattu 11.4.2011]. Saatavissa: http://www.ek.fi/businessforums/EKjulkaisu_vastuullinen_yritystoiminta/fi/ymparistovastuullisuus.php

Elintarviketurvallisuusvirasto. 2011. Luomu [viitattu 24.1.2012]. Saatavissa: <http://www.evira.fi/portal/fi/evira/asiakokonaisuudet/luomu/>

Finland Convention Bureau. 2011. Kokousten ja kongressien ympäristövaikutukset [viitattu 23.11.2011]. Saatavissa: <http://www.fcb.fi/?pageid=215&parent0=4&parent1=208&parent2=215>

Foundation for Environmental Education. 2011. About Green Key [viitattu 23.11.2011]. Saatavissa: <http://www.fee-international.org/en/Menu/Programmes/Green+Key>

Green Globe. 2011a. Green Globe Members [viitattu 18.11.2011]. Saatavissa: <http://www.greenglobe.com/members>

Green Globe. 2011b. The International Standard for Sustainability [viitattu 18.11.2011]. Saatavissa: <http://www.greenglobe.com/>

Helkan Keittiö. 2011. Tervetuloa Helkan Keittiöön [viitattu 1.1.2011]. Saatavissa: <http://www.helkankeittio.fi/>

Hotelli Helka. 2011. Helkan Baari [viitattu 1.1.2011]. Saatavissa: <http://www.helka.fi/>

Hotelli Helka. 2012. Tule [viitattu 31.1.2012]. Saatavissa: <http://www.helka.fi/tule>

HSY. 2011. Bio- ja puutarhajäte [viitattu 2.1.2012]. Saatavissa: <http://www.hsy.fi/jatehuolto/ohjeet/lajittelu/biojate/Sivut/default.aspx>

Juopperi, S. 2002. Vihreä Hotelli – ympäristöä ajatellen. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen monisteita 4/2002 [viitattu 10.8.2011]. Saatavissa: http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/8f20fd004a171f779e0ffe3d8d1d4668/moniste04_02.pdf?MOD=AJPERES&lmod=-1402179929&CACHEID=8f20fd004a171f779e0ffe3d8d1d4668

Kaikki Suomen Radisson Blu -hotellit ovat nyt Joutsenmerkittyjä. 2009. Yhteishyvä [viitattu 8.11.2011]. Saatavissa: http://www.yhteishyva.fi/yhteishyva/vastuullinen_kuluttaminen/vastuullisuus_s_r_yhmas-sa/kaikki_suomen_radisson_blu_hot/fi_FI/kaikki_suomen_radisson_blu_hotellit_ovat_nyt_joutsenmerkittyja/

Kuluttajavirasto. 2010. Eko-ostaja. Joutsenmerkki myönnetään vain ympäristön parhaimmistolle [viitattu: 18.4.2011]. Saatavissa: <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/eko-ostaja/ymparistomerkit/joutsenmerkki/>

Kuluttajavirasto. 2011a. Eko-ostaja. Suomessa tavattavia ulkomaisia ympäristömerkkejä [viitattu 14.11.2011]. Saatavissa: <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/eko-ostaja/ymparistomerkit/ulkomaiset-merkit/>

Kuluttajavirasto. 2011b. Luomumerkit kertovat valvotusta luomutuotannosta [viitattu 14.11.2011]. Saatavissa: <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/eko-ostaja/ymparistomerkit/luomumerkki/>

Kuluttajavirasto. 2011c. Pakkauksissa on erilaisia hyötykäyttömerkkejä [viitattu 14.11.2011]. Saatavissa: <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/eko-ostaja/ymparistomerkit/pakkausmerkit/>

Lehmuskoski, A. 2011a. RE: Helkan kemikaalit ja saunat [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Kari, I. Lähetetty 2.1.2012.

Lehmuskoski, A. 2011b. 2011. RE: Pieni kysymys [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Kari, I. Lähetetty 8.11.2011.

Liukkonen, E. 2011a. Helkan Joutsenmerkkiin materiaalia [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Kari, I. Lähetetty 14.5.2011.

Liukkonen, E. 2011b. Missä mennään? [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Kari, I. Lähetetty 27.9.2011.

Liukkonen, E. 2011c. Missä mennään? [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Kari, I. Lähetetty 27.9.2011. Ekokompassi- Räätelöityä ekoapua pääkaupunkiseudun pk-yrityksille. Diaesitys henkilökunnalle 2010.

Liukkonen, E. 2011d. Oppariteksti [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Kari, I. Lähetetty 24.10.2011.

Liukkonen, E. 2011e. Re: Opinnäytetyön pohjaa [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Kari, I. Lähetetty 3.5.2011.

Luomuliitto. 2012. Luonnollisesti luomua [viitattu 24.1.2012]. Saatavissa: <http://www.luomuliitto.fi/index.php/luomuviljely>

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry. 2010. Kysymyksiä ja vastauksia energiatehokkuussopimuksesta – lue lisää! [viitattu 24.10.2011]. Saatavissa: <http://www.mara.fi/?file=243>

Motiva Oy. 2009. Energiamerkinnot [viitattu 14.11.2011]. Saatavissa: http://www.motiva.fi/ajankohtaista/kuvapankki/energiamerkinnot/?gpid_1049=1183#gallery_1049

Motiva Oy. 2011a. Energiamerkinnot [viitattu 14.11.2011]. Saatavissa: http://www.motiva.fi/koti_ja_asuminen/ostajan_opas/energiamerkinnot

Motiva Oy. 2011b. Energiansäästölamppulla säästät [viitattu 12.1.2012]. Saatavissa: http://www.motiva.fi/koti_ja_asuminen/vaikuta_hankinnoilla/valaistus/energiansaastolamppu

Naturskyddsföreningen. 2011. Världens tuffaste miljömärkning [viitattu 14.11.2011]. Saatavissa: <http://www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval/om-bra-miljoval/detta-ar-bra-miljoval/>

Norden. 2011. Virallinen pohjoismainen yhteistyö. Tietoa Joutsenmerkistä [viitattu 8.11.2011]. Saatavissa: <http://www.norden.org/fi/pohjoismaiden->

ministerineuvosto/ministerineuvostot/ympaeristoeasiain-ministerineuvosto-mr-m/joutsenmerkki

Pajari, A. 2010. Mitä tekemistä ympäristölaskennalla ja -raportoinnilla on yrityksen tai organisaation strategian kanssa? Luentomateriaali ympäristölaskenta ja -raportointi -kurssilla. Lahden ammattikorkeakoulu.

Pamark. 2012. Asiasana ”Joutsenmerkki” [viitattu 5.1.2012]. Saatavissa: <http://www.pamark.fi/search.php?keywords=joutsenmerkki&osCsid=jluh8a8js56k3knuf2qlfu1qb1>

Reilun kaupan edistämisyhdistys ry. 2011a. Reilun kaupan hyödyt ja hyötyjät [viitattu 14.11.2011]. Saatavissa: <http://www.reilukauppa.fi/index.php?50>

Reilun kaupan edistämisyhdistys ry. 2011b. Reilun kaupan merkin käyttö viestinnässä ja tuotteissa [viitattu 14.11.2011]. Saatavissa: <http://www.reilukauppa.fi/index.php?335>

Rusanen Tekstiilipalvelut Oy. 2011. Rusanen Tekstiilipalvelut Oy:n liiketoiminta [viitattu 13.12.2011]. Saatavissa: www.rusanen.net

Scandic. 2011a. Sustainability Live Report – Suomi [viitattu 10.11.2011]. Saatavissa: <http://www.scandic-campaign.com/livereport/?lang=fi>

Scandic. 2011b. Ympäristötyömme [viitattu 8.11.2011]. Saatavissa: <http://www.scandichotels.fi/settings/Side-foot/About-us-Container-/Vastuullista-elamaa/Ymparistotyomme/>

Suomen luonnonsuojeluliitto. 2011. Logot [viitattu 14.11.2011]. Saatavissa: http://www.sll.fi/tiedotus/logot/index_html/?searchterm=logo

The Green Key. 2011. The Green Key – The International Eco Label for Tourism Facilities [viitattu 23.11.2011]. Saatavissa: <http://www.green-key.org/>

Varaava takka ja lämmön talteenotto kutistavat lämpölaskua. 2007. Taloussanommat [viitattu 17.1.2012]. Saatavissa: <http://www.taloussanommat.fi/omatalous/2007/01/13/varaava-takka-ja-lammon-talteenotto-kutistavat-lampolaskua/2007929/139>

Vihreä polku. 2011. Turun ammattikorkeakoulu. Tunnistetaan ympäristömerkit [viitattu 14.11.2011]. Saatavissa:

http://www.vihreapolku.info/kestava_kehitys/parempia_valintoja_-_turkulaisen_toiminta-ja_kulutusopas/tunnistetaan_ymparistomerkit

Virtanen, M. 2011. Vs: Yritysesittely [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Kari, I. & Liukkonen, E. Lähetetty 31.10.2011.

World Tourism Organisation. 2011. UNWTO Tourism Highlights 2011 Edition [viitattu 23.11.2011]. Saatavissa:

http://mkt.unwto.org/sites/all/files/docpdf/unwtohighlights11enlr_1.pdf

Ympäristömerkki. 2011a. EU-Ympäristömerkin logo [viitattu 14.11.2011]. Saatavissa: http://www.ymparistomerkki.fi/eu-kukka/eu-kukkamerkki/eu-ymparistomerkin_logo

Ympäristömerkki. 2011b. Joutsenmerkkilogo [viitattu 8.11.2011]. Saatavissa: <http://www.ymparistomerkki.fi/ymparistomerkki/joutsenlogo>

Ympäristömerkki. 2011c. Joutsentuotteet [viitattu 8.11.2011]. Saatavissa: <http://www.ymparistomerkki.fi/tuotteet?jta=search&pg=72>

Ympäristömerkki. 2011d. Usein esitettyjä kysymyksiä [viitattu 8.11.2011]. Saatavissa: http://www.ymparistomerkki.fi/ymparistomerkki/useimmin_kysyttya

Ympäristömerkki. 2011e. Ympäristömerkin hyödyntäminen [viitattu 10.11.2011]. Saatavissa: http://www.ymparistomerkki.fi/yrityksille/merkin_hyodyntaminen/

Ympäristömerkki. 2011f. Yrityksille [viitattu 19.4.2011]. Saatavissa: <http://www.ymparistomerkki.fi/yrityksille>

LIITE

LIITE 1. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden ympäristövaatimusten täytyminen
Helkassa

Liite 1. Joutsenmerkin myöntämisperusteiden ympäristövaatimusten täytyminen Helkassa

YMPÄRISTÖVAATIMUS	TÄYTTYMINEN		LISÄTIETOJA
Käyttö ja huolto (luku 6.2.1)	Helkan tilanne	Joutsenmerkin vaatimus	
Pakolliset vaatimukset	2 täyttyy	3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Saunalaitteiden oltava vaatimuksen mukaan aika- tai tarveohjattuja ▪ Hetivalmiit saunalaitteet eivät ole yksiselitteisesti kumpiakaan ▪ Kiukaiden tulisi kuluttaa energiaa vain silloin, kun saunaa lämmitetään tai siellä saunotaan ▪ Vaihtumassa pistevaatimukseksi suurella todennäköisyydellä
Pistevaatimukset	16 pistettä (64 %)	25 pistettä (vaaditaan yli 60 %)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Helsingin Energialla ei ole tällä hetkellä vihreää sähköä ▪ Energiansäästölamppuja ei ole tarpeeksi ▪ Vedenkulutuksen säästöä vesihanojen säästösuuttimilla ja kahden huuhtelutason WC-istuimilla ▪ Ilmanvaihdon ja lämmön talteenoton tehostaminen

Hotellin tilat ja vasta-hankitut tuotteet (luku 6.2.2)	Helkan tilanne	Joutsenmerkin vaatimus	
Pakolliset vaatimukset	4 täyttyy	4	
Pistevaatimukset	11,5 pistettä (58 %)	20 pistettä	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Toimistokoneisiin stand by -toiminnon lisääminen ▪ Painotuotteisiin ympäristömerkittyjä tuotteita ▪ Ympäristömerkitty saippua ja shampoo hotellihuoneisiin ▪ Ympäristömerkittyjen tuotteiden ja palvelujen määrän lisääminen
Vierashuoneet (luku 6.2.3)			
Pakolliset vaatimukset	1 täyttyy	1	
Pistevaatimukset	7,5 pistettä (58 %)	13 pistettä	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ympäristömerkittyjen vuodevaatteiden ja pyyhkeiden lisääminen ▪ Läsnaoloanturit kontrolloimaan vierashuoneiden valaistusta ▪ Vedenkulutuksen säästöä suihkuihin säästösuuttimilla

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kertakäyttötuotteista luopuminen ▪ Jätteiden lajittelu useampaan jakeeseen
Keittiö ja ruokasali (luku 6.2.4)	Helkan tilanne	Joutsenmerkin vaatimus	
Pakolliset vaatimukset	2 täyttyy	4	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ympäristömerkittyjen kemikaalien määrä liian vähäinen ▪ Ei-ympäristömerkittyjen kemikaalien osuutta ei nähty tarpeelliseksi selvittää tällä hetkellä
Pistevaatimukset	3,5 pistettä (47 %)	7,5 pistettä	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Luomuelintarvikkeiden ja -juomien määrän lisääminen aamiaisella ▪ Ympäristömerkityn astianpesuaineen käyttäminen

Hotellin ja ravintolan li- sävaatimukset (luku 6.2.5)	Helkan tilanne	Joutsenmerkin vaatimus	
Pakolliset vaatimukset	-	-	
Pistevaatimukset	3,5 pistettä (47 %)	7,5 pistettä	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Joutsenmerkinnän hakeminen Helkan Keittiölle ▪ Paikallisten elintarvikkeiden ja juomien määrän lisääminen ▪ Kasvisruoan lisääminen päivittäiselle lounasruokalistalle ▪ Energiaa ja vettä säästävien toimenpiteiden hyödyntäminen
Siivous ja pesu (luku 6.2.6)			
Pakolliset vaatimukset	0	5	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ympäristömerkittyjen kemiallisten tuotteiden vähäisyys ▪ Ei-ympäristömerkittyjen aineiden selvittäminen nähtiin tarpeettomaksi tällä hetkellä
Pistevaatimukset	3 pistettä (27 %)	11 pistettä	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Päivittäisen siivouksen suorittaminen ilman kemikaaleja (kuiva

			siivousmenetelmä) <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ympäristömerkittyjen kemikaalien ja siivoustuotteiden lisääminen ▪ Käytännön tiedon lisääminen kemikaaleista ja annostelusta sekä kulutusmäärien seurantaa
Jätteet (luku 6.2.7)	Helkan tilanne	Joutsenmerkin vaatimus	
Pakolliset vaatimukset	3 täyttyy	3	
Pistevaatimukset	5,5 pistettä (92 %)	6 pistettä	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jätteiden lajittelu vielä yhteen lajiteltavaan jakeeseen toisi puoli pistettä lisää (100 %)
Kuljetukset (luku 6.2.8)	Helkan tilanne	Joutsenmerkin vaatimus	
Pakolliset vaatimukset	-	-	
Pistevaatimukset	2 pistettä (67 %)	3 pistettä	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hotellin toimitusjohtajan auton vaihtaminen ympäristöystävällisempään malliin

Lisävaatimukset hotelleille, joissa konferenssitilat (luku 6.2.9)	Helkan tilanne	Joutsenmerkin vaatimus	
Pakolliset vaatimukset	1 täyttyy	1	
Pistevaatimukset	2,5 pistettä (42 %)	6 pistettä	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kokousvieraiden jätteiden lajittelumahdollisuuksien lisääminen ▪ Konferenssilehtiöiden ja kynien vaihtaminen ympäristömerkityiksi ▪ Luomuhedelmien tarjoaminen kokousvieraille
Lisäpisteet raja-arvoista (luku 6.2.9)	Helkan tilanne	Joutsenmerkin vaatimus	
Pakolliset vaatimukset	-	-	
Pistevaatimukset	6 pistettä (75 %)	8 pistettä	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Energiankulutuksen vähentäminen, nyt 16 % pienempi kuin energiankulutuksen raja-arvo

Lisäpisteet Joutsenmerkitystä ravintolasta (luku 6.2.9)	Helkan tilanne	Joutsenmerkin vaatimus	
Pakolliset vaatimukset	-	-	
Pistevaatimukset	0 pistettä (0 %)	1 piste	▪ Joutsenmerkin hakeminen Helkan Keittiölle
Ympäristöasioiden hallinta (luku 6.2.10)	Helkan tilanne	Joutsenmerkin vaatimus	
Pakolliset vaatimukset	10 täyttyy	10	▪ Mikäli Joutsenmerkkiä päätetään tulevaisuudessa hakea, kaikki tämän osion vaatimukset toteutetaan ja niihin sitoudutaan
Pistevaatimukset	-	-	